

***Rīcības programma Eiropas Jūrlietu un Zivsaimniecības
fonda atbalsta ieviešanai Latvijā 2021. – 2027. gadam***

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums

VIDES PĀRSKATA PROJEKTS

Latvijas Republikas Zemkopības ministrija

Rīga, 2020.gada decembris

Uzziņa

Nosaukums valsts valodā(-ās)	Rīcības programma Eiropas Jūrlietu un Zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā 2021. – 2027. gadam
Nosaukums angļu valodā	
Pasūtītājs	AREI
Izstrādātājs	<i>LHEI</i>
Līgums	LVZP
Pamatojums	Likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumi Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”
Iesaistītās institūcijas	LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija; Vides konsultatīvā padome; Valsts vides dienests; Dabas aizsardzības pārvalde; LR Veselības ministrija
Versija	1.versija
Datums	14.12.20

Apzīmējumi

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

BIOR – Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts “BIOR”

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

EK – Eiropas Komisija

ESAO – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija

ES – Eiropas Savienība

ĪADT – īpaši aizsargājamā dabas teritorija

RP 2021-2027, arī Rīcības programma - Rīcības programma Eiropas Jūrlietu un Zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā 2021. – 2027. gadam

Latvija2030 - Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam

LHEI – Latvijas Hidroekoloģijas institūts

LR – Latvijas Republika

LVĢMC – VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”

LVS – labs vides stāvoklis

NAP2027 – Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021. – 2027.gadam

NATURA 2000 – Eiropas nozīmes aizsargājama dabas teritorija (NATURA 2000)

SIVN – stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums

TJ – teritoriālā jūra

UBA – upju baseinu apgabals

VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Vides pārskats – ietekmes uz vidi stratēģiskā novērtējuma ietvaros sagatavots dokuments, kurā aprakstīta, novērtēta plānošanas dokumenta, tā iespējamo alternatīvu īstenošanas ietekme uz vidi un aprakstīti pasākumi negatīvās ietekmes mazināšanai un monitoringam

VRG – Vietējās rīcības grupa

Saturs

Ievads.....	5
1. RP 2021-2027 kopsavilkums un saistība ar citiem plānošanas dokumentiem	6
1.1. RP 2021-2027, tās mērķi un prioritātes	6
1.2. RP 2021-2027 saistība ar citiem plānošanas dokumentiem	8
2. Vides pārskata sagatavošanas procedūra, iesaistītās institūcijas un sabiedrība.....	9
2.1. Vides pārskata izstrādes principi, etapi un metodika	9
2.2. Sabiedrības līdzdalība	12
3. Starptautiskie un nacionālie vides aizsardzības mērķi.....	13
3.1. Starptautiskie vides aizsardzības mērķi	13
3.2. Nacionālie vides aizsardzības mērķi	15
4. Ar plānošanas dokumentu saistītie vides aspekti.....	16
5. Esošās situācijas raksturojums.....	19
5.1. Dabas resursi un to kvalitāte	19
5.1.1. Rīgas līcis un Baltijas jūra	19
5.1.2. Iekšējie virszemes ūdeņi.	26
5.2. Dabas vērtību un ainavu aizsardzība	28
5.3. Klimata pārmaiņas.....	29
5.4. Iespējamā attīstība, neīstenojot Rīcības programmu	31
6. RP 2021-2027 īstenošanas būtiskās ietekmes uz vidi novērtējums	32
6.1. Būtiskās ietekmes vērtējums	32
6.2. Ietekmju mijiedarbības, kumulatīvās ietekmes	39
6.3. Pārrobežu ietekme	39
6.4. Alternatīvas, to vērtējums	40
7. Iespējamie kompensēšanas pasākumi	41
8. Risinājumi negatīvo ietekmju novēršanai un samazināšanai.....	42
9. Vides monitorings un pasākumi Rīcības programmas īstenošanas monitoringa nodrošināšanai	43

IEVADS

Rīcības programma Eiropas Jūrlietu un Zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā 2021.–2027.gadam (RP 2021-2027) ir dokuments ar mērķi panākt konkurētspējīgu zivsaimniecības nozari un ilgtspējīgus ūdens dzīvības resursus veselīgas un drošas pārtikas un kvalitatīvas un ilgtspējīgas dzīves vides nodrošināšanai.

Tā kā RP 2021-2027 atbilst likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 4. panta trešās daļas 1. punkta prasībai par Stratēģisko novērtējumu, šim dokumentam nepieciešams veikt stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu atbilstoši Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumiem Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”.

SIVN ietvaros ir sagatavots vides pārskats. Vides pārskata izstrādes saturu nosaka Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumi Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. SIVN procesā un Vides pārskata izstrādē ir ņemti vērā valsts institūciju: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas, Dabas aizsardzības pārvaldes, Valsts vides dienesta, Vides konsultatīvās padomes un Veselības ministrijas ieteikumi.

Rīcības programmu Eiropas Jūrlietu un Zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā 2021. – 2027. gadam (turpmāk RP 2021-2027) ir izstrādājusi Latvijas Republikas Zemkopības ministrija.

1. RP 2021-2027 KOPSAVILKUMS UN SAISTĪBA AR CITIEM PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM

1.1. RP 2021-2027, tās mērķi un prioritātes

Rīcības programmas zivsaimniecības attīstībai 2021-2027 (RP 2021-2027, arī Rīcības programma) īstenošanas galvenais mērķis ir konkurētspējīga zivsaimniecības nozare un ilgtspējīgi ūdens dzīvie resursi veselīgas un drošas pārtikas un kvalitatīvas un ilgtspējīgas dzīves vides nodrošināšanai.

RP 2021-2027 ir izstrādāta, pamatojoties uz Kopējās zivsaimniecības politikas, Eiropas izaugsmes stratēģijas *Zaļais kurss* noteiktajiem izaicinājumiem un politikas risinājumiem, jo īpaši tās aptvertās rīcībpolitikas jomu *No lauka līdz galdam* un *Bioloģiskā daudzveidība* mērķiem, kā arī nacionāla līmeņa plānošanas dokumenta – Nacionālā attīstības plāna - noteiktajiem risināmajiem uzdevumiem.

Rīcības programmu ir izstrādājusi Latvijas Republikas Zemkopības ministrija, kas ir atbildīgā ministrija par zivsaimniecības politikas īstenošanu.

RP 2021-2027 nepieciešamību nosaka Kopējās zivsaimniecības politikas regula Nr. 1380/2013 un ar to saistītā regula (priekšlikums) par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu 2021.-2027. gadam. EJZF Regulas pamatā ir četras prioritātes, kuru mērķis ir maksimāli palielināt Eiropas Savienības ieguldījumu ilgtspējīgas zilās ekonomikas attīstībā:

- (1) veicināt ilgtspējīgu zivsaimniecību un jūras bioloģisko resursu saglabāšanu;
- (2) ar konkurētspējīgu un ilgtspējīgu akvakultūru un tirgiem sekmēt pārtikas nodrošinājumu Savienībā;
- (3) sekmēt ilgtspējīgas zilās ekonomikas izaugsmi un veicināt pārtikušas piekrastes kopienas;
- (4) stiprināt starptautisko okeānu pārvaldību un veicināt nebīstamas, drošas, tīras un ilgtspējīgi pārvaldītas jūras un okeānus.

Salīdzinājumā ar 2014.-2020. gadu periodu, regulā paredzēta EJZF īstenošanas vienkāršošana, nosakot vienkāršāku struktūru visos elementos. Bez minētajām četrām prioritātēm EJZF iekļaus atbalsta jomas, nevis preskriptīvus pasākumus un dalībvalstis savās programmās var iekļaut dažādus pasākumus, ja vien tie attiecas uz atbalsta jomām. Ir saglabāti nosacījumi un ierobežojumi noteiktām jomām – darbībām, kas varētu veicināt zvejniecības saglabāšanas negatīvo ietekmi. Ir paredzēta EJZF rezultātu rādītāju sasniegšanas uzraudzība un kontrole. Tādējādi valstu programmās jāpievēršas katras valsts stratēģiskajām prioritātēm, uzturot dialogu ar Eiropas Komisiju par rezultātu sasniegšanu, kas veicinātu programmas īstenošanu mērķu sasniegšanai.

Attiecīgi RP 2021-2027 ietverts tās stratēģijas izklāsts (galvenās problēmas un politikas risinājumi), darbības virzieni, pamatojums katram politikas mērķim un EJZF investīcijām, konkrētie mērķi EJZF prioritāšu īstenošanai un darbību veidi, izpildes un rezultātu rādītāji, informācija par dalījumu par intervences kategorijām prioritātes konkrēto mērķu līmenī, finanšu plāns ar finanšu sadalījumu pa gadiem un kopējais finanšu piešķirums no EJZF un valsts līdzfinansējums, kā arī informācija par ieguldījumu priekšnosacījumiem, programmā

iesaistītajām iestādēm, sabiedrības līdzdalību, saziņu un redzamību, vienas vienības izmaksu, vienreizējo maksājumu un vienotu likmju izmantošana, un finansējums, kas nav saistīts ar izmaksām.

RP 2021-2027 ietver politikas mērķus, prioritātes un konkrētos mērķus. Katram konkrētajam mērķim paredzētas saistītās darbības.

1. tabula RP 2021-2027: politikas mērķi, prioritātes un konkrētie mērķi

Prioritāte	Konkrētais mērķis (KM)
1. politikas mērķis “Zaļāka Eiropa ar zemām oglekļa emisijām, veicinot tīru un taisnīgu enerģētikas pārkārtošanu, “zaļas” un “zilās” investīcijas, aprītes ekonomiku, pielāgošanos klimata pārmaiņām un risku novēršanu un pārvaldību”	
1. Veicināt ilgtspējīgu zivsaimniecību un ūdens bioloģisko resursu saglabāšanu	1. KM Ekonomiski, sociāli un ekoloģiski ilgtspējīgu zvejas darbību stiprināšana.
	3. KM Veicināt zvejas jaudas pielāgošanu zvejas iespējām pastāvīgas pārtraukšanas gadījumos un veicināt pietiekamu dzīves līmeni zvejas darbību pagaidu pārtraukšanas gadījumos.
	4. KM Veicināt efektīvu zivsaimniecības kontroli un izpildi, kā arī ticamus datus uz zināšanām balstītu lēmumu pieņemšanai.
	6. KM Ieguldījums ūdens bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu aizsardzībā un atjaunošanā.
2. Veicināt ilgtspējīgas akvakultūras aktivitātes un zvejas un akvakultūras produktu pārstrādi un tirdzniecību	1. KM Ilgtspējīgu akvakultūras darbību veicināšana.
	2. KM Zvejniecības un akvakultūras produktu mārketinga, kvalitātes un pievienotās vērtības, kā arī šo produktu pārstrādes veicināšana.
Politikas mērķis nav identificēts.	
3. Nodrošināt ilgtspējīgas zilās ekonomikas izaugsmi un sekmēt zvejniecības un akvakultūras kopienu attīstību piekrastē un iekšzemē	Intervence, kas veicina zvejniecības un akvakultūras kopienu attīstību piekrastē un iekšzemē.

RP 2021-2027 brīdī, kad tiek gatavots Vides pārskata projekts, ir izstrādes stadijā un ir publicēta Zemkopības ministrijas mājaslapā: <https://www.zm.gov.lv/zivsaimnieciba/statiskas-lapas/eiropas-jurlietu-un-zivsaimniecibas-fonda-atbalsts-2021-2027>

Rīcības programmu apstiprina Ministru kabinets.

1.2. RP 2021-2027 saistība ar citiem plānošanas dokumentiem

Rīcības programma ir tieši saistīta ar Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2021. – 2027.gadam, kā tas norādīts pašā programmā un arī ar Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030.gadam (Latvija 2030).

Rīcības programma, sekmējot Latvijas nacionālā attīstības plāna 2021. – 2027.gadam ieviešanu, veicina arī “Latvija 2030” vīzijas sasniegšanu:

- 2030. gadā Latvija būs plaukstoša aktīvu un atbildīgu pilsoņu valsts. Ikviens varēs justies drošs un piederīgs Latvijai, šeit katrs varēs īstenot savus mērķus. Nācijas stiprums sakņosies mantotajās, iepazītajās un jaunradītajās kultūras un garīgajās vērtībās, latviešu valodas bagātībā un citu valodu zināšanās. Tas vienos sabiedrību jaunu, daudzveidīgu un neatkārtojamu vērtību radīšanai ekonomikā, zinātnē un kultūrā, kuras novērtēs, pazīs un cienīs arī ārpus Latvijas;
- Rīga būs nozīmīgs kultūras, tūrisma un biznesa centrs Eiropā. Pilsētu un lauku partnerība nodrošinās augstu dzīves kvalitāti visā Latvijas teritorijā;
- Latvija – mūsu mājas – zaļa un sakopta, radoša un ērti sasniedzama vieta pasaules telpā, par kuras ilgtspējīgu attīstību mēs esam atbildīgi nākamo paaudžu priekšā.

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021. – 2027.gadam (NAP2027) vīzija iezīmē pārmaiņas un izaugsmi četros virzienos: *vienlīdzīgas tiesības, dzīves kvalitāte, zināšanu sabiedrība un atbildīga Latvija*. NAP2027 ietvaru veido četri stratēģiskie mērķi: *vienlīdzīgas iespējas, produktivitāte un ienākumi, sociālā uzticēšanās un reģionālā attīstība*. No stratēģiskajiem mērķiem izriet sešas prioritātes: *Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki, Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei, Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība, Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība, Kultūra un sports aktīvai un pilnvērtīgai dzīvei un Vienota, droša un atvērta sabiedrība*. Katrai prioritātei izvirzīts mērķis, noteikti rīcības virzieni, rīcības virziena mērķa indikatori un rīcības virziena uzdevumi.

Horizontāli ar RP 2021-2027 saistīti vairāki nozaru plānošanas dokumenti, no kuriem gan daži ir izstrādes vai akceptēšanas etapā - Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2021.–2027.gadam (apspriešanās), Notekūdeņu apsaimniekošanas investīciju plāns 2021.–2027.gadam, Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.-2028.gadam, Latvijas oglekļa mazietilpīgas attīstības stratēģija 2050.gadam¹, Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030.gadam², Latvijas Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021. – 2030.gadam³, Vides politikas pamatnostādnes 2021. – 2027.gadam (izstrādē) un Rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku 2020. – 2027.gadam⁴

¹ https://www.varam.gov.lv/sites/varam/files/oma_2050_15122017.pdf

² Ministru kabineta 2019. gada 17. jūlija rīkojums Nr. 380 Par Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu laika posmam līdz 2030. gadam <https://likumi.lv/ta/id/308330-par-latvijas-pielagosanas-klimata-parmainam-planu-laika-posmam-lidz-2030-gadam>

³ Ministru kabineta 2020. gada 4. februāra rīkojums Nr. 46 Par Latvijas Nacionālo enerģētikas un klimata plānu 2021.-2030. gadam <https://likumi.lv/ta/id/312423-par-latvijas-nacionalo-energetikas-un-klimata-planu-20212030-gadam>

⁴ Ministru kabineta 2020. gada 4. septembra rīkojums Nr. 489 Par Rīcības plānu pārejai uz aprites ekonomiku 2020.-2027. gadam <https://likumi.lv/ta/id/317168-par-ricibas-planu-parejai-uz-aprites-ekonomiku-20202027-gadam>

2. VIDES PĀRSKATA SAGATAVOŠANAS PROCEDŪRA, IESAISTĪTĀS INSTITŪCIJAS UN SABIEDRĪBA

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums ir process, kura mērķis ir integrēt vides aspektus plānošanas dokumentos, izvērtējot to sagaidāmo ietekmi uz vidi un dabas resursiem, kā arī sniegt informāciju lēmumu pieņēmējiem, noskaidrot un ņemt vērā sabiedrības, valsts institūciju un citu interešu grupu viedokļus plānošanas dokumentu izstrādes procesā. Šis process ir vērsts uz to, lai izvērtētu, kādas būtiskas pārmaiņas vidē var rasties politikas plānošanas dokumenta īstenošanas rezultātā un identificētu pasākumus būtiskās negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai plānošanas dokumenta ieviešanas laikā.

Kaut arī RP 2021-2027 saskaņā ar Noteikumu Nr. 157 3. punktu, nav pamatnostādnes vai plāns, bet rīcības programma, tomēr iepriekšējā plānošanas periodā analogajai “Eiropas Jūrlietu un Zivsaimniecības fonda Rīcības programma 2014.-2020.gadam” tika veikts Stratēģiskais novērtējums, jo tika secināts, ka attiecīgā veida plānošanas dokuments noteic priekšnoteikumus, lai veiktu investīcijas arī zvejas ostu infrastruktūrā, ar akvakultūru un zvejniecības produktu pārstrādi un apstrādi saistītu projektu īstenošanā, kā arī citas infrastruktūras attīstībā, kas atbilst Novērtējuma likuma 1. un 2. pielikuma darbībām. Attiecīgi arī RP 2021-2027 atbilst Novērtējuma likuma 4. panta trešās daļas 1. punkta prasībai par Stratēģisko novērtējumu, un līdzvērtīga satura nacionālā līmeņa plānošanas dokumentam 2021. – 2027. gada periodam stratēģiskais novērtējums ir nepieciešams atbilstoši likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumu Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” prasībām.

SIVN procesā sagatavo Vides pārskatu, kurā, ņemot vērā plānošanas dokumenta saturu, ir identificēti tā būtiskās ietekmes uz vidi aspekti, novērtētas plānošanas dokumenta būtiskās ietekmes uz vidi, sniegta informācija par risinājumiem negatīvās ietekmes novēršanai vai mazināšanai, kā arī plānošanas dokumenta ieviešanas monitoringam.

Rīcības programmas SIVN Vides pārskats ir sagatavots, ievērojot iepriekšminēto normatīvo aktu prasības attiecībā uz stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu procesu un Vides pārskatā iekļaujamās informācijas saturu.

2.1. Vides pārskata izstrādes principi, etapi un metodika

RP 2021-2027 Vides pārskats ir sagatavots, sekojot šādiem SIVN principiem:

Integrācijas principam – vides aspekti ir jāintegrē plānošanas dokumentā, tādēļ tie ir jāņem vērā plānošanas agrīnā stadijā, lai izvairītos no konceptuālām kļūdām. SIVN palīdz veikt piedāvāto rīcības virzienu analīzi un noteikt tos uzdevumus, kam no vides viedokļa nepieciešama papildus izpēte par to īstenošanas ietekmi uz vidi.

Piesardzības principam – pieņemot lēmumus, nepieciešams izmantot piesardzības principu, pat, ja plānotās darbības tieša negatīva ietekme nav pierādīta, jo ekosistēmu nestspēju un sakarību starp slodzēm un izmaiņām vidē nav iespējams precīzi noteikt.

Alternatīvu izvērtēšanas principam – nepieciešamību izvērtēt, kā plānošanas dokumentā paredzētās rīcības un to iespējamās alternatīvas ietekmēs vides kvalitāti, kā arī antropogēnās slodzes uz vidi.

Pārskatāmības principam – SIVN process tiek nodrošināts normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ar atklātu lēmumu pieņemšanu, informācijas sniegšanu, piekļuvi dokumentiem, konsultēšanos ar vides institūcijām un sabiedrību sabiedriskās apspriešanas ietvaros.

SIVN procesā ir izmantotas šādas metodes:

Informācijas analīze – analizēti Rīcības programmas materiāli, publiski pieejamie pārskati, ziņojumi, datu bāzes par vides stāvokli, saistītie plānošanas dokumenti.

Salīdzinošā analīze – veikts dabas resursu, dabas vērtību un vides stāvokļa novērtējums salīdzinājumā ar starptautiskajiem un nacionālajiem vides mērķiem.

Vides pārskatā iekļauta informācija, ko iespējams nodrošināt, ņemot vērā pašreizējo zināšanu līmeni un novērtēšanas metodes, plānošanas dokumenta saturu, tā vietu plānošanas dokumentu hierarhijā un izstrādes un detalizācijas pakāpi, līdz kādai ir lietderīgi vērtēt ietekmi uz vidi attiecīgajā plānošanas stadijā, lai novērstu novērtējuma dublēšanos⁵.

Vides pārskats ir sagatavots agrīnai Rīcības programmas redakcijai, kura datēta ar 2020. gada 13. novembri.

SIVN procesā un Vides pārskata sagatavošanā var izdalīt šādus galvenos etapus:

1. SIVN apjoma identificēšana: Rīcības programmas projekta sākotnēja izvērtēšana, identificējot būtiskās ietekmes uz vidi aspektus, kā arī SIVN mērķu un kritēriju noteikšana, ņemot vērā RP 2021-2027 saturu un vides aizsardzības mērķus un normatīvo aktu prasības (3.nodaļa).

2. tabula SIVN aspekti un to ietekmes vērtēšanas kritēriji

SIVN vides aspekts	Ietekmes vērtēšanas kritēriji: Vai Rīcības programmas īstenošana sekmēs/nodrošinās virzību uz vides aizsardzības mērķu sasniegšanu (3. nodaļa) attiecībā uz:
Klimata pārmaiņas (klimatneitralitāte un klimatnoturība)	- SEG emisiju mazināšanu - Klimatnoturības paaugstināšanu
Virszemes ūdeņu kvalitāte	- Ūdensobjektu ekoloģiskā stāvokļa uzlabošanu - virszemes ūdeņos nonākošā piesārņojuma mazināšanu
Bioloģiskā daudzveidība	- Bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgu teritoriju, objektu aizsardzību
Kultūras mantojums	- Kultūras mantojuma objektu atjaunošanu - Kultūras mantojuma objektu aizsardzību
Ainavas	- Latvijas raksturīgo, unikālo ainavu telpu saglabāšanu
Resursu izmantošana	- Dabas resursu racionālu izmantošanu

2. Esošās situācijas, tendenču un problēmu raksturojumu sniegts, atbilstoši identificētajiem būtiskās ietekmes uz vidi aspektiem, t.i. raksturojot Latvijas dabas resursus, dabas vērtības un vides kvalitāti, to ietekmējošos faktorus.

⁵ Likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" 23. četri prim panta pirmā daļa

3. RP 2021-2027 būtiskās ietekmes uz vidi novērtējums. Tas sagatavots, ņemot vērā identificētos ietekmes uz vidi aspektus, vērtējot Rīcības programmas mērķu, prioritāšu, intervencu, aktivitāšu un, pēc iespējas, programmas kumulatīvo iespējamo ietekmi uz starptautisko un nacionālo vides mērķu sasniegšanu. Apskatīti arī Rīcības programmas alternatīvās īstenošanas scenāriji ar atšķirīgu programmā noteikto prioritāšu īpatsvaru.

Ietekmes būtiskums vērtēts pēc šādiem kritērijiem:

- 1) pozitīva būtiska ietekme (nodrošinās vides mērķu sasniegšanu, vides kvalitātes normatīvu nodrošināšanu);
- 2) pozitīva ietekme (ietekmes būtiskumu nevar novērtēt, ietekme ir neviennozīmīga);
- 3) ietekme nav būtiska (ietekmes nav, vai ietekme nav nosakāma);
- 4) negatīva ietekme (ietekmes būtiskumu nevar novērtēt, ietekme ir neviennozīmīga);
- 5) negatīva būtiska ietekme (nenodrošinās, apgrūtinās vides mērķu sasniegšanu, vides kvalitātes normatīvu nodrošināšanu, pasliktinās esošo situāciju).

Ietekmju novērtējumā norādītas tiešā, netiešā, pozitīvā, negatīvā, īstermiņa, vidēja termiņa, ilgtermiņa un kumulatīvās ietekmes:

- a) *tiešā* ietekme - ieviešot konkrētos mērķus, uz apkārtējo vidi iedarbojas tieši un nepastarpināti,
- b) *netiešā* ietekme - mijiedarbībā ar vidi izmaiņas apkārtējā vidē rada pastarpināti,
- c) *pozitīvā* ietekme - vērstas uz vides kvalitātes uzlabošanu, slodžu uz apkārtējo vidi samazināšanos, dabas resursu stāvokļa uzlabošanu, dabas resursu racionālu izmantošanu,
- d) *negatīvā* ietekme - var izraisīt vides kvalitātes pasliktināšanos, slodžu uz vidi palielinājumu un dabas resursu noplicināšanu, to stāvokļa pasliktināšanu,
- e) *īstermiņa* ietekme - izpaužas ieviešamo pasākumu norises laikā vai īsu laiku pēc darbības ieviešanas,
- f) *vidēja termiņa* ietekme – Rīcības programmas ieviešanas laikā līdz 2027.gadam,
- g) *ilgtermiņa* ietekme - pēc vidēja termiņa ietekmes, ja tiek turpināts uzsāktais virzienu un tiek uzturēts sasniegtais rezultāts.

Novērtējuma rezultāti apkopoti 6. nodaļā.

4. Pasākumu negatīvas ietekmes mazināšanai vai novēršanai noteikšana. Nepieciešamo monitoringa pasākumu izstrāde. Izklāsts sniegts vides pārskata 8. un 9. nodaļā.
5. Sabiedrības informēšana un konsultācijas. Izklāsts vides pārskata – 2.2. nodaļā.

2.2. Sabiedrības līdzdalība

Sabiedrības, sabiedrisko organizāciju un institūciju līdzdalība nodrošināta sekojoši:

- RP 2021-2027 Vides pārskata projekta sabiedriskās apspriešanas process, tai skaitā sabiedriskās apspriešanas sanāksmes par Vides pārskata projektu organizēšana;
- Vides pārskata projekta iesniegšana Vides pārraudzības valsts biroja norādītajām institūcijām - Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, Latvijas Republikas Veselības ministrijai, Vides konsultatīvajai padomei, Dabas aizsardzības pārvaldei, Valsts vides dienestam.
- Sabiedrības pārstāvju, interešu grupu, kā arī institūciju priekšlikumu iekļaušana Vides pārskata projektā, ņemot vērā sabiedriskās apspriešanas laikā saņemtos komentārus un priekšlikumus par Vides pārskata projektu.

Rīcības programmas SIVN vides pārskata projekta sabiedriskā apspriešana norisinās no 2020.gada 15. decembra līdz 2021.gada 15. janvārim.

RP 2021-2027, Vides pārskats un tā kopsavilkums ir pieejams Agrolesursu un ekonomikas institūta tīmekļa vietnē (www.arei.lv), Vides pārskata projekts un tā kopsavilkums – Latvijas Hidroekoloģijas institūta tīmekļa vietnē (www.lhei.lv).

Saskaņā ar “Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma” 20.pantu Vides pārskata sabiedriskās apspriešanas sanāksme notiks neklātienēs formā (attālināti) laika posmā no 2021. gada 4. līdz 8. janvārim (videoprezentācija būs pieejama tīmekļa vietnē www.arei.lv un www.lhei.lv, sākot ar 4. janvāri). Sanāksmes laikā ieinteresētās puses var sūtīt jautājumus uz Latvijas Hidroekoloģijas institūta e-pasta adresi: hydro@latnet.lv. Tiešsaistes videokonference notiks 2021. gada 8. janvārī plkst. 12.00 (pieejas saite tiks publicēta tīmekļa vietnē www.lhei.lv 4. janvārī).

Rakstiskus priekšlikumus vai atsauksmes ar norādi “Priekšlikumi Vides pārskatam par Rīcības programmas Eiropas Jūrlietu un Zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā 2021.–2027.gada” līdz 2021.gada 15. janvārim var iesniegt pa pastu Latvijas Hidroekoloģijas institūtam Voleru iela 4, Rīga, LV-1007 vai arī elektroniski uz e-pasta adresi hydro@latnet.lv. Juridiskām personām norādīt institūcijas nosaukumu, reģistrācijas numuru, priekšlikumu sniegšanas datumu un kontaktinformāciju, bet fiziskām personām – vārdu, uzvārdu, adresi un datumu.

Vides pārskata projekts atsauksmju sniegšanai ir nosūtīts Vides pārraudzības valsts biroja (20.05.2020. vēstule Nr. Nr. 4-01/497) norādītajām institūcijām.

3. STARPTAUTISKIE UN NACIONĀLIE VIDES AIZSARDZĪBAS MĒRĶI

Gan starptautiskie, gan nacionālie vides aizsardzības mērķi ir orientieri Rīcības programmas ietekmes uz vidi vērtēšanā. Tādēļ tie jāņem vērā jau pie SIVN un Vides pārskata sagatavošanas, kā arī RP ieviešanas periodā. Starptautiskie un nacionālie vides aizsardzības mērķi galvenokārt attiecas uz Rīcības programmas 1.politikas mērķi “Zaļāka Eiropa ar zemām oglekļa emisijām, veicinot tīru un taisnīgu enerģētikas pārkārtošanu, “zaļas” un “zilas” investīcijas, aprites ekonomiku, pielāgošanos klimata pārmaiņām un risku novēršanu un pārvaldību”.

3.1. Starptautiskie vides aizsardzības mērķi

Pašreiz aktuālie starptautiskie vides aizsardzības mērķi formulēti sekojošās programmās, stratēģijās un konvencijās:

ANO Ilgtspējīgas attīstības programma 2030 nosaka 17 ilgtspējīgas attīstības mērķus un 169 apakšmērķus, kas sasniedzami, lai pasaulē mazinātos nabadzība un pasaules attīstība būtu ilgtspējīga. Kaut arī ir konstatēts, ka daži no attīstības mērķiem ir pretrunīgi⁶, tomēr programma ir orientieris visos ilgtspējas aspektos – vides, ekonomiskajā un sociālajā. RP 2021-2027 kontekstā svarīgs ir 14. ilgtspējīgās attīstības mērķis “Dzīvība ūdenī”.

Konvencija par bioloģisko daudzveidību – Riodežaneiro konvencija - nosaka, ka valstīm, lai saglabātu to bioloģisko daudzveidību, ir jāizstrādā stratēģijas un rīcības programmas, kas jāintegrē visos tautsaimniecības sektoros, t.sk. zivsaimniecībā. Šīs konvencijas līgumslēdzēju pušu konferences sanāksmē (Nagojā (Aiči prefektūrā Japānā), 2010.), pieņemts pārskatītais stratēģiskais plāns (10. konferences lēmums X/2). Tajā iekļautie Aiči mērķi bioloģiskās daudzveidības jomā tika atspoguļoti Eiropas Savienības bioloģiskās daudzveidības stratēģijā līdz 2020. gadam. Patlaban izstrādē ES Biodaudzveidības stratēģija periodam līdz 2030.gadam - plāns dabas aizsardzībai un ekosistēmu izpostīšanas ierobežošanai. Tā cieši saistīta ar Eiropas “Zaļo kursu” - jaunu ES izaugsmes stratēģiju, lai radītu taisnīgu un pārticīgu sabiedrību ar mūsdienīgu, resursu efektīvu un konkurētspējīgu ekonomiku, kurā siltumnīcefekta gāzu neto emisijas 2050. gadā samazinātos līdz nullei. Tās mērķis ir arī aizsargāt, saglabāt un stiprināt ES dabas kapitālu un aizsargāt iedzīvotāju veselību un labbūtību no vides apdraudējumiem un ietekmes.

Konvencija par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību – Helsinku konvencija (HELCOM), kuras mērķis ir samazināt, aizkavēt un novērst Baltijas jūras vides piesārņošanu, sekmēt Baltijas jūras vides atveseļošanu un tās ekoloģiskā līdzsvara uzturēšanu. Pašreiz konvencijas ietvaros tiek izstrādāta nākamā versija Baltijas jūras rīcības plānam (paredzēts pieņemt 2021.g.), kurš ietvers mērķus dalībvalstīm ierobežot barības vielu slodzes no sauszemes Baltijas jūras eutrofikācijas samazināšanai, nodrošināt dzīvotņu aizsardzību un sekmīgu funkcionēšanu, mazināt un pēc iespējas izskaust piesārņojumu ar kaitīgām vielām, kā arī ierobežot svešo sugu parādīšanos Baltijas jūrā. Papildus tiks pievērsta uzmanība klimata izmaiņu, zemūdens trokšņa un cieto atkritumu ietekmēm un to novēršanai⁷.

⁶ Hickel, J. 2019. The contradiction of the sustainable development goals: Growth versus ecology on a finite planet. Sustainable Development. 2019;1–12. DOI: 10.1002/sd.1947

⁷ <https://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/bsap-update-2021/>

Starptautiskā konvencija par kuģu balasta ūdens un nosēdumu kontroli un pārvaldību paredz dalībvalstu vienotu rīcību, lai ar kuģu balasta ūdens un nosēdumu kontroli un pārvaldību novērstu, samazinātu un likvidētu kaitīgu ūdens organismu un patogēnu pārnesi. Ar konvencijas palīdzību pieaugošā ekonomiskā aktivitāte jūrās un okeānos nesamazinātu bioloģisko daudzveidību.

Eiropas Savienības dalībvalstīm saistošie vides aizsardzības mērķi un to sasniegšanas koncepti ir iekļauti vides direktīvās, kuras attiecīgi ir pārņemtas dalībvalstu nacionālajā likumdošanā (3. tabula).

3. tabula ES vides direktīvas un nacionālie normatīvie akti, kas saistoši RP 2021-2027 ieviešanā

ES direktīva	Vides mērķis	Latvijas Republikas likumi
Jūras stratēģijas pamatdirektīva	ES jūras ūdeņos līdz 2020. gadam sasniegt labu vides stāvokli un aizsargāt resursu bāzi, no kuras ir atkarīgas ar jūru saistītās saimnieciskās un sociālās darbības.	Jūras vides aizsardzības un pārvaldības likums
Padomes 1992. gada 21. maija direktīva 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību	Veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, ņemot vērā ekonomiskās, sociālās, kultūras un reģionālās prasības.	Likums “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” Sugu un biotopu aizsardzības likums
Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 30. novembra direktīva 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību	Saglabāt visus savvaļas putnus ES, paredzot noteikumus par to aizsardzību, pārvaldību un kontroli.	Sugu un biotopu aizsardzības likums
Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 23. oktobra direktīva 2000/60/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā	Saglabāt un uzlabot ūdens vidi Kopienā, galvenokārt - attiecīgo ūdens resursu kvalitāti.	Ūdens apsaimniekošanas likums
Padomes 1991. gada 12. decembra direktīva 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskās izcelsmes nitrāti	Samazināt ūdens piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskās izcelsmes nitrāti, un novērst turpmāku	Likums “Par piesārņojumu”

	šādu piesārņojumu.	
Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes direktīva ar ko izveido jūras telpiskās plānošanas satvaru (2014/89/ES)	Sekmēt ilgtspējīgu: jūras ekonomikas jeb ES Jūras nozaru ekonomikas izaugsmi; jūras teritoriju attīstību; jūras resursu izlietojumu.	Teritorijas attīstības plānošanas likums

3.2. Nacionālie vides aizsardzības mērķi

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas (Latvija2030) viens no mērķiem ir būt ES līderei dabas kapitāla saglabāšanā, palielināšanā un ilgtspējīgā izmantošanā, nosakot atbilstošus prioritāros ilgtermiņa rīcības virzienus - dabas kapitāla pārvaldība, tirgus instrumentu izveide ekosistēmu pakalpojumiem, dabas aktīvu kapitalizēšana un ilgtspējīga dzīvesveida veicināšana.

Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam prioritātē “Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība” paredz rīcības virzienu “Daba un vide – “Zaļais kurss””. Tajā iekļautie uzdevumi un indikatori paredz SEG emisiju samazinājumu, vides kvalitātes paaugstināšanu ūdensobjektos, atkritumu daudzuma samazināšanu. Bioloģiskās daudzveidības aizsardzības un saglabāšanas, kuras nozīmība uzsvēta arī zivsaimniecībā, sasnieguma rādītāji gan noteikti tikai kā lauku un meža putnu indeksi.

Vides politikas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam (VPP2027), kuru izstrāde joprojām turpinās, vistiešāk atspoguļos šī plānošanas perioda nacionālos vides aizsardzības mērķus, ņemot vērā starptautisko kontekstu. Galvenie VPP 2027 mērķi ir sekojoši:

- 1) Samazināt riskus (klimata pārmaiņu, piesārņojuma, katastrofu) cilvēku dzīves videi, veselībai un labklājībai;
- 2) Samazināt piesārņojumu vidē (ūdenī, gaisā, augsnē, dabā), nodrošinot labu vides stāvokli un dabas kapitāla saglabāšanu;
- 3) Nodrošināt ilgtspējīgu resursu patēriņu;
- 4) Nodrošināt ar citiem sektoriem saskaņotu vides rīcībpolitiku un vides pamatprincipu iekļaušanu sektoru politikās.

VPP2027 izstrādes gaitā jāievēro pēctecība - 2014. -2020. gada pamatnostādņu rīcības virzienos noteikto uzdevumu risināšana ar jauniem instrumentiem.

Jūras plānojums 2030 (JP) Latvijas Republikas iekšējiem jūras ūdeņiem, teritoriālajai jūrai un ekskluzīvās ekonomiskās zonas ūdeņiem ir nacionāla līmeņa ilgtermiņa (12 gadi) teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā rakstveidā un grafiski noteikta jūras izmantošana un izmantošanas nosacījumi. JP mērķis ir līdzsvarot vides, sabiedrības un tautsaimniecības intereses un sekmēt jūras telpas ilgtspējīgu attīstību, atļaujot vai ierobežojot konkrētas rīcības jūrā un piekrastē. Nosakot jūras prioritāro izmantošanu, ir ņemta vērā funkcionāli ar jūru saistītā sauszemes daļa.

4. AR PLĀNOŠANAS DOKUMENTU SAISTĪTIE VIDES ASPEKTI

Vides pārskata izstrādes procesā izvērtēti RP 2021-2027 politikas mērķu, prioritāšu, konkrēto mērķu, intervences un aktivitāšu ietekmes uz vidi aspekti, atbilstoši Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumu Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” 8.7.apakšpunktā minētajiem ietekmes kritērijiem, iespējamās ietekmes nozīmīgums, salīdzinot ar esošo situāciju, starptautiskajiem un nacionālajiem vides aizsardzības mērķiem.

Ietekmes uz vidi aspekti un to ietekmes būtiskums novērtēti atbilstoši RP 2021-2027 detalizācijas pakāpei. Rīcības programmas detalizācijas pakāpe līdz konkrēto mērķu līmenim (informācija par atbalstāmajām darbībām, galvenajām mērķa grupām, mērķa teritorijām, darbībām, kas nodrošina vienlīdzību, iekļaušanu un nediskrimināciju, starpreģionu, pārrobežu un starpvalstu pasākumiem, plānotajiem finanšu instrumentiem, iznākuma un rezultatīvajiem rādītājiem, kuri gan vēl nav zināmi) dod iespēju vispārīgi novērtēt iespējamās būtiskās ietekmes uz vidi. Tomēr faktisko ietekmi uz vidi radīs konkrētie pasākumu projekti, kas tiks realizēti Rīcības programmas ieviešanas laikā. Ietekmes vietas var noteikt aptuveni konkrētajiem mērķiem, kas orientēti uz zvejniecību un kopienas attīstību, taču ietekmes būtiskums būs atkarīgs no intervences īpatsvara darbību veidos.

Atbilstoši MK Noteikumu Nr. 157 8.7. punktam, aplūkojot Rīcības programmu atbilstoši tās detalizācijas pakāpei, noskaidrots, ka tās būtiskā ietekme (tieša, pozitīva, negatīva, netieša, vidēja termiņa, ilgtermiņa, īstermiņa) attiecas uz sekojošiem ietekmes uz vidi aspektiem:

- Klimata pārmaiņas (klimatneitralitāte un klimatnoturība);
- Virszemes ūdeņu kvalitāte;
- Bioloģiskā daudzveidība;
- Kultūras mantojuma saglabāšana un aizsardzība;
- Ainavas aizsardzība;
- Cilvēku veselība, drošība;
- Resursu izmantošana.

Identificēto vides aspektu apkopojums katram KM sniegts 4. tabulā.

4.tabula Identificētie vides aspekti

Prioritātes Nr.	Prioritātes nosaukums	KM	Identificētais ietekmes uz vidi aspekts
Politikas mērķis “Zaļāka Eiropa ar zemām oglekļa emisijām, veicinot tīru un taisnīgu enerģētikas pārkārtošanu, “zaļās” un “zilās” investīcijas, aprītes ekonomiku, pielāgošanos klimata pārmaiņām un risku novēršanu un pārvaldību”			
1.	Veicināt ilgtspējīgu zivsaimniecību un ūdens bioloģisko resursu saglabāšanu	1. KM Ekonomiski, sociāli un ekoloģiski ilgtspējīgu zvejas darbību stiprināšana.	Inovācija zvejniecībā – tieša ietekme uz bioloģisko daudzveidību un resursu izmantošanu, cilvēku drošību. Zvejas flotes modernizācija – tieša ietekme uz cilvēku veselību un drošību, netieša uz resursu izmantošanu. Pievienotās vērtības radīšana zvejas produktiem – netieša

Prioritātes Nr.	Prioritātes nosaukums	KM	Identificētais ietekmes uz vidi aspekts
			ietekme uz klimatneitralitāti, virszemes ūdeņu kvalitāti, cilvēku veselību un drošību, resursu izmantošanu. Atbalsts zvejniekiem piekrastes zvejā – netieša ietekme uz kultūras mantojuma saglabāšanu un aizsardzību.
		3. KM Veicināt zvejas jaudas pielāgošanu zvejas iespējām pastāvīgas pārtraukšanas gadījumos un veicināt pietiekamu dzīves līmeni zvejas darbību pagaidu pārtraukšanas gadījumos.	Galīga zvejas darbību pārtraukšana – tieša ietekme uz klimatneitralitāti, netieša ietekme virszemes ūdeņu kvalitāti un bioloģisko daudzveidību.
		4. KM Veicināt efektīvu zivsaimniecības kontroli un izpildi, kā arī ticamus datus uz zināšanām balstītu lēmumu pieņemšanai.	Datu vākšana un apstrāde zivsaimniecības pārvaldības un zinātniskiem mērķiem- netieša ietekme uz klimatnoturību, virszemes ūdeņu kvalitāti, bioloģisko daudzveidību, resursu izmantošanu. Kontrole un noteikumu izpilde – netieša ietekme uz virszemes ūdeņu kvalitāti, bioloģisko daudzveidību, resursu izmantošanu
		6. KM Ieguldījums ūdens bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu aizsardzībā un atjaunošanā.	Zivju dzīvotņu kvalitātes uzlabošana – tieša ietekme uz klimatnoturību, virszemes ūdeņu kvalitāti, bioloģisko daudzveidību. Aizsargājamo jūras zīdītāju radīto zaudējumu segšana – netieša ietekme uz bioloģisko daudzveidību. Integrētā jūrlietu politika – netieša ietekme uz klimatnoturību, virszemes ūdeņu kvalitāti, bioloģisko daudzveidību.
2.	Veicināt ilgtspējīgas akvakultūras aktivitātes un zvejas un akvakultūras produktu pārstrādi un tirdzniecību	1. KM Ilgtspējīgu akvakultūras darbību veicināšana.	Inovācija akvakultūrā – tieša ietekme uz klimatneitralitāti, uz virszemes ūdeņu kvalitāti, bioloģisko daudzveidību. Investīcijas akvakultūrā – tieša ietekme uz klimatneitralitāti, netieša ietekme uz virszemes ūdeņu kvalitāti, bioloģisko daudzveidību, resursu izmantošanu. Zināšanu pārnese – netieša ietekme uz klimatnoturību un klimatneitralitāti, virszemes ūdeņu kvalitāti, bioloģisko daudzveidību, resursu

Prioritātes Nr.	Prioritātes nosaukums	KM	Identificētais ietekmes uz vidi aspekts
			izmantošanu, cilvēku veselību un drošību. Akvakultūra, kas nodrošina vides pakalpojumus – tieša ietekme uz virszemes ūdeņu kvalitāti, bioloģisko daudzveidību un resursu izmantošanu, ainavu aizsardzību, netieša ietekme uz klimatnoturību.
		2. KM Zvejniecības un akvakultūras produktu mārketinga, kvalitātes un pievienotās vērtības, kā arī šo produktu pārstrādes veicināšana.	Inovācija apstrādē – tieša ietekme uz klimatneitralitāti un klimatnoturību, resursu izmantošanu. Investīcijas zvejas un akvakultūras produktu apstrādē – tieša ietekme uz klimatneitralitāti, resursu izmantošanu. Tirdzniecības pasākumi – netieša ietekme uz klimatneitralitāti. RO plānu īstenošana – netieša ietekme uz klimatneitralitāti, resursu izmantošanu.
3.	Nodrošināt ilgtspējīgas zilās ekonomikas izaugsmi un sekmēt zvejniecības un akvakultūras kopienu attīstību piekrastē un iekšzemē	1. KM Intervence, kas veicina zvejniecības un akvakultūras kopienu attīstību piekrastē un iekšzemē	Atbalsts SVVA stratēģiju sagatavošanai – netieša ietekme uz klimatneitralitāti un klimatnoturību, bioloģisko daudzveidību, virszemes ūdeņu kvalitāti, resursu izmantošanu, ainavu aizsardzību, kultūras mantojuma saglabāšanu un aizsardzību. SVVA stratēģiju īstenošana - tieša ietekme uz klimatneitralitāti un klimatnoturību, bioloģisko daudzveidību, virszemes ūdeņu kvalitāti, resursu izmantošanu, ainavu aizsardzību, kultūras mantojuma saglabāšanu un aizsardzību. Vietējo rīcības grupu administrēšanas pasākumi - netieša ietekme uz klimatneitralitāti un klimatnoturību, bioloģisko daudzveidību, virszemes ūdeņu kvalitāti, resursu izmantošanu, ainavu aizsardzību, kultūras mantojuma saglabāšanu un aizsardzību.

5. ESOŠĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

Šajā nodaļā iekļauts Rīcības programmas ieviešanai saistošo vides tēmu raksturojums. SIVN procesā identificētie vides aspekti norādīti 4.nodaļā. Esošās situācijas apraksts sniegts par visu valsts teritoriju atbilstoši Rīcības programmā noteiktajām mērķa teritorijām vairumam konkrēto mērķu.

Nodaļā sniegta informācija arī par iespējamām izmaiņām, ja Rīcības programma netiktu īstenota.

5.1. Dabas resursi un to kvalitāte

5.1.1. Rīgas līcis un Baltijas jūra

5.1.1.1. Ūdens vide

Kopumā Latvijas jurisdikcijā atrodas Baltijas jūras teritoriālie ūdeņi līdz 12 jūras jūdzēm (22,224 km) no krasta līnijas, kā arī ekonomiskā zona un kontinentālais šelfs 28 tūkst. km² platībā jeb 7% no Baltijas jūras teritorijas. Latvijas Republikas jurisdikcijā esošos jūras ūdeņus var sadalīt divās daļās – Baltijas jūras daļa un Rīgas līcis, kur katrai no šīm daļām piemīt atšķirīgas īpašības. Tāpat kā visa Baltijas jūra, arī Latvijas teritoriālā jūra (TJ) ir īpaši jutīga pret slodzi uz vidi. Galvenos slodžu veidus nosaka saimnieciskā darbība un to ietekmi palielina arī klimata pārmaiņas. Rūpniecība, komunālā saimniecība, lauksaimniecība un mežsaimniecība ir avoti barības vielu – slāpekļa un fosfora – un piesārņotāju ieplūdēm jūrā. Savukārt jūras transports un zvejniecība ietekmē bioloģiskās daudzveidības komponentus – dzīvotnes un sugas. Samazinātais ūdens sāļums, kurš Latvijas TJ nepārsniedz 8 PSU, nosaka relatīvi nabadzīgo sugu daudzveidību jūrā, kas arī neveicina ekosistēmas spēju saglabāt līdzsvaru un dzīvotspēju. Latvijas apstākļos tiešāka slodžu ietekme konstatējama tieši Rīgas līcī samazinātās ūdens apmaiņas ar jūru un nelielā dziļuma dēļ.

Slāpekļa un fosfora slodžu pieauguma primārais efekts ir šo elementu savienojumu koncentrāciju (krājuma) pieaugums ūdens slānī. Kā sekundārais efekts ir novērojama primāro producentu (fitoplanktona) produktivitātes un biomasas, kas parasti tiek izteikta kā hlorofila a koncentrācija, pieaugums. Pieaugot fitoplanktona biomasai, samazinās ūdens dzidrība, kā rezultātā samazinās saules gaismas iespiešanās dziļums. Piedevām, atšķirības slāpekļa un fosfora slodžu pieauguma ātrumā ir radījušas izmaiņas slāpekļa un fosfora molārajā attiecībā (Gustafsson u.c. 2012), veicinot izmaiņas fitoplanktona sugu sastāvā - vairākos Baltijas jūras baseinos radušies labvēlīgi apstākļi slāpekli fiksējošām fitoplanktona sugām. Pieaugošā fitoplanktona aļģu biomasa rada pastiprinātu organiskā materiāla pārnesei no ūdens virsējiem slāņiem uz jūras gultni, kur šis materiāls sadaloties pastiprināti patērē skābekli. Baltijas jūras rajonos, kur skābekļa patēriņš piegrunts ūdens slānī kaut vai sezonāli pārsniedz skābekļa pievadi, veidojas skābekļa deficīta apstākļi, kas, sasniedzot robežkoncentrāciju līmeni, sāk negatīvi ietekmēt uz grunts mītošos organismus – zoobentosu. Ierobežotas ūdens apmaiņas rezultātā veidojas bezskābekļa apstākļi.⁸

Aplūkojot barības vielu slodžu līmeni uz Latvijas TJ 2013.-2018.g. periodā, kopumā gan slāpekļa, gan fosfora slodzes uzrāda nelielu samazināšanās tendenci. Taču upju

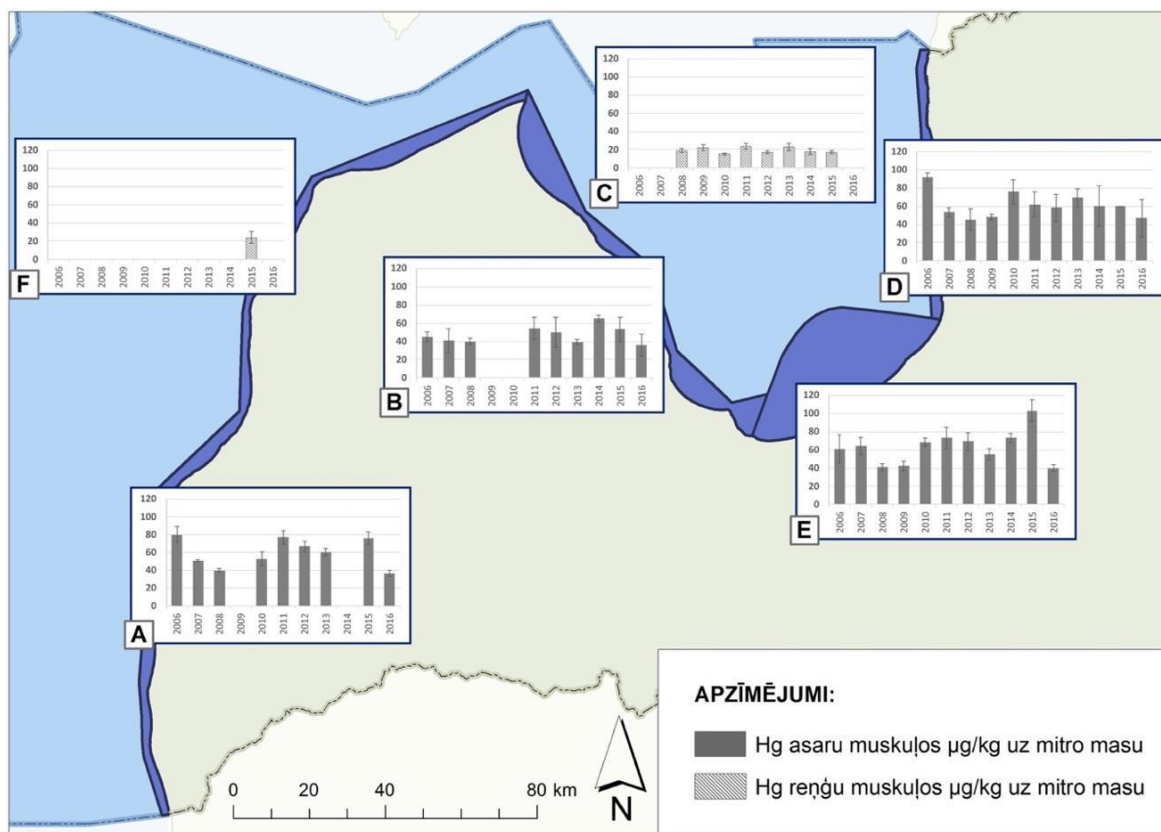
⁸ LHEI, 2018. Jūras vides stāvokļa novērtējums
http://www.lhei.lv/attachments/article/573/Juras_vides_novertejums_2018.pdf

caurplūdums šajā periodā ir vidēji bijis jūtami mazāks kā 2006.-2012.g periodā. Līdz ar to pastāv samērā liela iespējamība, ka novērotais slodžu samazinājums vismaz daļēji varētu būt saistīts ar upju caurplūduma samazinājumu. Salīdzinot slodžu grupu īpatsvaru kopējā slodzē 2006.gadā un 2014.gadā, tiešo slodžu (pilsētu municipālo notekūdeņu) relatīvais īpatsvars slāpeklim ir samazinājies no 3.4 % uz 1.0 % un fosforam no 18.2 % uz 4.8 %⁹. Atmosfēras depoziācijas īpatsvars slāpeklim 2014.gadā (4.9 %) ir saglabājies apmēram tāds pats kā 2006.gadā (4.8 %). Līdz ar to gan slāpekļa, gan fosfora slodzēs ir pieaugusi upju slodžu relatīvā nozīme.

Slāpekļa koncentrāciju līmenis 2012.-2016. gadu periodā gan Baltijas jūrā, gan Rīgas līcī nav kļuvis augstāks, salīdzinot ar 2006.-2011.g., taču laba vides stāvokļa vērtības faktiski nav sasniegtas. Attiecībā uz fosfora koncentrāciju līmeni 2013.-2018.g. periodā novērojama tendence, ka Baltijas jūras rajonā stāvoklis nedaudz uzlabojas, bet Rīgas līcī pasliktinās. Arī fosfora savienojumu koncentrācijas neatbilst laba vides stāvokļa (LVS) robežvērtībai. Līdzīga tendence arī eitrofikācijas bioloģiskajiem indikatoriem – hlorofila *a* koncentrācijai, kas raksturo mikroskopisko aļģu daudzumu ūdenī un fitoplanktona biomasai -, lai gan ar augstu starpgadu mainību, tomēr 2012.-2016.g. periodā rādītāji nesasniedz laba vides stāvokļa vērtības ne Baltijas jūrā, ne Rīgas līcī.

Piesārņotāji - cilvēka veidoti un dabīgi sastopami ķīmiskie savienojumi, kā arī smagie metāli - nonāk jūrā no punktveida un difūzajiem avotiem tieši vai pastarpināti, ar atmosfēras pārnesei un upēm. Nonākot jūras vidē, šie piesārņotāji var radīt nevēlamu ietekmi uz ekosistēmu kopumā vai atsevišķiem organismiem. Daudzi no šiem piesārņotājiem, nonākot barības ķēdē, katrā nākošajā augstākā ķēdes posmā akumulējas, tā radot būtisku risku barības ķēdes augšgalā esošajām sugām, piem., zivīm, kuras tiek izmantotas uzturā. Cilvēka darbības rezultātā ūdens vidē nonāk vairāki smagie metāli, no kuriem toksiskākajiem - dzīvsudrabam, kadmijam un svinam - Direktīvā 2013/39/EU ir noteiktas vides kvalitātes robežvērtības (EQS) ūdenī. Dzīvsudraba gadījumā EQS vērtības ir noteiktas arī biotā - zivju audos. Svins un kadmijs, savukārt, pastiprināti uzkrājas zivju aknās. Vērtējot dzīvsudraba piesārņojumu Latvijas TJ 2012.-2016.g., pieaugoša koncentrāciju vērtību tendence konstatēta tikai Rīgas līča pārejas ūdeņos (1.att.), tomēr konstatētās koncentrācijas visur pārsniedz laba vides stāvokļa robežlielumus 2-3 reizes. Arī visaugstākās kadmija koncentrācijas konstatētas Rīgas līča pārejas ūdeņos, kur arī pārsniegts laba vides stāvokļa robežlielums; pārējās Latvijas TJ daļās kadmija līmenis LVS robežlielumu nav pārsniedzis. No organiskajiem piesārņotājiem, kurus kā prioritārās vielas uzskaitītas Direktīvas 2013/39/EU II.Pielikumā, LVS robežvērtības pārsniegšana konstatēta polibromētiem difenilēteriem (PBDE) biotas matricā. Koncentrācijas ūdenī un sedimentos nav pārsniegušas LVS robežlielumus.

⁹ HELCOM, 2018. Sources and pathways of nutrients to the Baltic Sea. BSEP No. 153

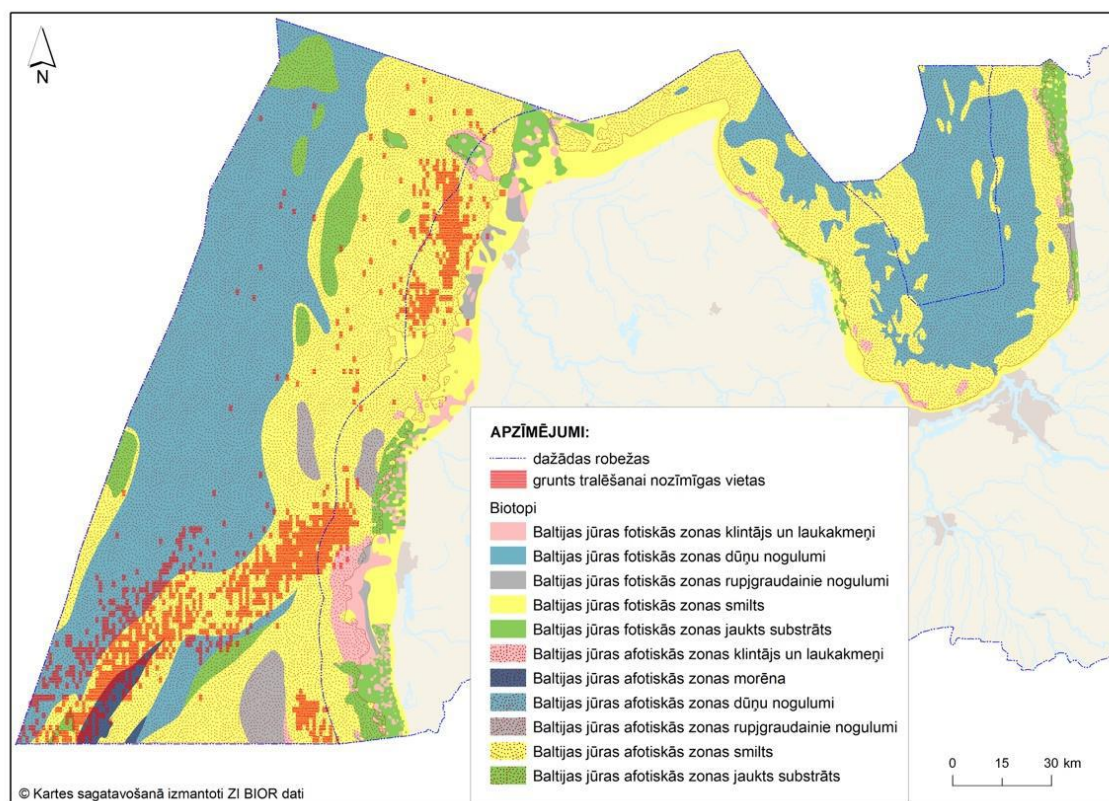

1.attēls. Dzīvsudraba (Hg) koncentrācijas asaros un reņģēs. A – Baltijas jūras piekrastes ūdeņi, B – Rīgas līča rietumu piekraste, C – Rīgas līča atklātie ūdeņi, D – Rīgas līča austrumu piekraste, E – pārejas ūdeņi, F – Baltijas jūras atklātie ūdeņi.

Avots – LHEI, http://www.lhei.lv/attachments/article/573/Juras_vides_novertejums_2018.pdf

Cilvēka darbība ietekmē ne tikai ūdens kvalitāti jūrā, bet arī jūras gultni. Dabiskās jūras gultnes fiziski zudumi parasti tiek konstatēti hidrobuļvju vai grunts izņemšanas rezultātā. Latvijas ūdeņos netiek īstenota grunts izņemšana. Tai pašā laikā Latvijas piekrastē atrodas 3 lielākas un 7 mazākas ostas. No tām 9 ostām ir izbūvētas hidrobuļves (moli), kas rada lokālus piekrastes biotopa zudumus. Tā kā kopējā zaudētā biotopa platība nepārsniedz LVS noteikto robežvērtību (3 % no kopējās platības), tad Latvijas piekrastē esošās hidrobuļves nerada konstatējamu nelabvēlīgu ietekmi uz piekrastes bentiskajiem biotopiem. Konstanta ūdens uzduļķošana, kuru rada kuģu satiksme, tralēšana vai grunts deponēšana, arī ir traucējums bentisko biotopu funkcionēšanā. Latvijas TJ patlaban ir novērtēta tralēšanas un grunts deponēšanas ietekme. Tralēšana ar grunts traļiem ietekmē relatīvi plašas (215 656 ha 2004. – 2013. g. periodā) teritorijas (2. att.) Baltijas jūrā. Visvairāk tralēšana ar grunts traļiem koncentrējas rajonos, kuros atrodas Baltijas jūras afotiskās zonas smilšu biotops, tomēr relatīvi ietekmētākais biotops ir Baltijas jūras afotiskās zonas morēna. Neskatoties uz to, ka tikai neliela daļa no tralēšanas aktivitātēm skar šo biotopu, tomēr tas ir relatīvi maz izplatīts un līdz ar to proporcionāli lielāka tā daļa tiek pakļauta ietekmei. Savukārt grunts deponēšana jūrā rada salīdzinoši lokālu ietekmi, jo saskaņā ar Ministru Kabineta 13.06.2006. noteikumu Nr. 475 "Virszemes ūdensobjektu un ostu akvatoriju tīrīšanas un padziļināšanas kārtība" 21. punktu grunts novietošana grunts novietnē jūrā ir atļauta tikai saskaņā ar Latvijas Jūras administrācijas apstiprinātajām grunts novietņu robežām. Pašlaik Latvijā ir 11 grunts novietnes.

Deponējamās grunts novietnes aizņem salīdzinoši nelielu teritoriju (5.3.tabula) un ietekmē salīdzinoši nelielu bentisko biotopu daļu, tikai vienā gadījumā pārsniedzot 1 % robežu. Vienlaicīgi ir jāatzīmē, ka grunts deponēšanas gadījumā netiek apzināta teritorija, kas saņem ietekmi jūrā izgāztās grunts pārneses rezultātā, jo ne visa jūrā deponētā grunts nonāk tai paredzētajā teritorijā. Daļa grunts (smalkās daļiņu frakcijas) var atrasties ūdens stabā vairākas dienas vai pat nedēļas un ar straumēm var tikt pārnestas salīdzinoši lielos attālumos, tā ietekmējot biotopus, kas atrodas ārpus grunts deponēšanai paredzētajām teritorijām.

2.attēls. Biotopu lieltipu un tralēšanas ar grunts traļiem (periods 2004.-2013.g.) telpiskā izplatība.

Avots - LHEI, http://www.lhei.lv/attachments/article/573/Juras_vides_novertejums_2018.pdf

5.1.1.2. Bioloģiskā daudzveidība

Jūras bioloģisko daudzveidību raksturo dzīvotņu un tajās mītošo sugu kopums gan ūdens slānī, gan jūras gultnē. Ūdens slāņa – pelagiāles - biotopi atšķiras pēc ūdens temperatūras un tās sezonālajām izmaiņām, ūdens sāļuma, ūdens apmaiņas intensitātes, kā arī dažādu daļiņu daudzuma ūdenī, kas savukārt nosaka ūdens caurspīdību. Baltijas jūras un Rīgas līča pelagiāles biotopi ir relatīvi līdzīgi piekrastes daļā, kas aptver zonu līdz 12-14 m dziļumam, taču nozīmīgi atšķiras atklātajā daļā - Baltijas jūras atklātās daļas dziļums vidēji 3 reizes pārsniedz Rīgas līča dziļumu. Pelagiāles biotopus apdzīvo bakterioplanktons (4 dažādas grupas), vicaiņi jeb ciliāti (apmēram 40 sugas), fitoplanktons jeb mikroskopiskās aļģes (apmēram 400 sugas), zooplanktons (apmēram 150 sugas) un zivis.

Jūras gultnes jeb bentiskos biotopus iedala pēc to substrāta sastāva divās lielās grupās – mīksto grunšu un cieto grunšu biotopi. Pie mīkstajām gruntīm pieder smiltis un dūņas, pie cietajām - gultnes apgabali ar dolomītu, smilšakmens, oļainu vai akmeņainu

klājumu. Biotopu grunts substrāts arī nosaka to apdzīvojošo augu un dzīvnieku sabiedrību sastāvu un daudzveidību. Bentisko biotopu substrāts var būt gan vienlaidus, gan ar jauktu grunts klājuma sastāvu. Otrā grupējošā pazīme bentiskajiem biotopiem ir veģetācijas klābūtne. Alģes un augstākie augi arī Latvijas jūras ūdeņos novērojami gan uz mīkstajām, gan cietajām gruntīm. Taču atklātais jūras krasts bez ielīčiem, fjordiem vai salīnām, kas mazinātu vēja un viļņu iedarbību, nosaka izteiktu veģetācijas veidošanos uz cietajām gruntīm, kur augiem iespējams labāk piestiprināties. Tādējādi mīkstās grunts biotopus lielākoties apdzīvo tikai dzīvnieki – vēžveidīgie (sānpeldes), gliemji (gliemenes un vēderkājgliemji), tārpveidīgie (daudzsartāpi un mazsartāpi), kuru izmēri svārstās no 0,1 līdz 5 cm, sugu kopskaits ir apmēram 40. Augi mīkstās grunts biotopos pārstāv segsēkļus un Latvijas piekrastē tie sastopami salīdzinoši reti – atsevišķās Rīgas līča piekrastes seklūdens joslās (galvenokārt posmā Tūja - Ainaži un Roja - Engure), lagūnveida ieplakās un liedagā patstāvīgi ar ūdeni pildītās peļķēs. Makroaļģu jeb makrofītaļģu attīstībai nepieciešams ciets substrāts, kur piestiprināties to rizoīdiem. Tās aug akmeņainajos piekrastes apgabalos eifotiskajā dziļuma zonā līdz 10 m (Rīgas līcī) vai 20 m (Baltijas jūras atklātajā piekrastē). Galvenās makroaļģu grupas ir brūnaļģes, sārtāļģes un zaļāļģes, un kā atšķirīga grupa nodalāmas mieturaļģes jeb hāras. Makrofitobentosam bez organiskās vielas pirmprodukcijas funkcijas ir būtiska loma kā biotopa fizikālās struktūras veidotājam. Jūras segsēkļu un daudzgadīgo makroaļģu audzes ir nozīmīgas zivju nārsta vietas, zivju mazuļu barošanās un patvēruma vietas, dažādu kustīgu bezmugurkaulnieku patvēruma un barošanās vietas, putnu barošanās vietas, kā arī substrāts dažādiem epibiontiem (viengadīgajām aļģēm, sūneņiem, hidrozojiem, jūraszālēm).

Zivju fauna ir relatīvi nabadzīga pazeminātā ūdens sāļuma dēļ. Latvijas TJ ūdeņos ir sastopamas 50 līdz 60 zivju sugas. Sugu skaits ir mainīgs, jo daļa no zivju sugām nejauši iemaldās barības meklējumos vai arī tiek atnestas kopā ar ūdens masām, kas Baltijas jūrā ieplūst no Ziemeļjūras. Zemā un mainīgā sāļuma dēļ, jūras zivis atrodas pastiprināta fizioloģiskā stresa stāvoklī, kas ir par iemeslu to lēnākai augšanai un lielākai paaudžu ražības mainībai, salīdzinot ar radniecīgajām sugām Atlantijas okeānā un tam pieguļošajās citās jūrās. Zemais ūdens sāļums ir par pamatu arī tam, ka Baltijas jūrā dominē tikai dažas jūras sugas: menca (*Gadus morhua*), brētliņa (*Sprattus sprattus*), reņģe (*Clupea harengus*) un plekste (*Platichthis flesus*). Lielāks jūras zivju un sugu īpatsvars ir tieši Rīgas līča un Baltijas jūras atklātajā daļā, kur ūdens slāņa dziļums pārsniedz 20 metrus. Tas saistīts ar to, ka dziļākos slāņos ir nedaudz augstāks ūdens sāļums, kā arī pastāvīgāki vides apstākļi, piemēram, ūdens temperatūra, salīdzinājumā ar piekrasti. No 37 sastopamajām jūras zivju sugām 26 ir bentiskas sugas un 11 pelaģiskas sugas. Baltijas jūras ūdens sāļumam samazinoties virzienā no rietumiem uz ziemeļaustrumiem, palielinās saldūdens zivju sugu skaits, it īpaši piekrastes rajonos. Latvijas TJ ūdeņos kopumā ir sastopamas 20 līdz 25 saldūdens un ceļotājzivju sugas. Zivju cenožēm Latvijas piekraste ir atklāta un ļoti mainīga ekosistēma. To ietekmējošie faktori ir ģeogrāfiskais novietojums, upju un ar jūru savienotu ezeru tuvums, grunts sastāvs, gada sezona, ūdens temperatūra un meteoroloģiskie apstākļi (vēja ātrums un virziens). Latvijas piekrasti var iedalīt nosacīti divās lielās daļās: atklātās jūras piekrastē un Rīgas līča piekrastē, jo zivju sugu sabiedrības būtiski atšķiras neatkarīgi

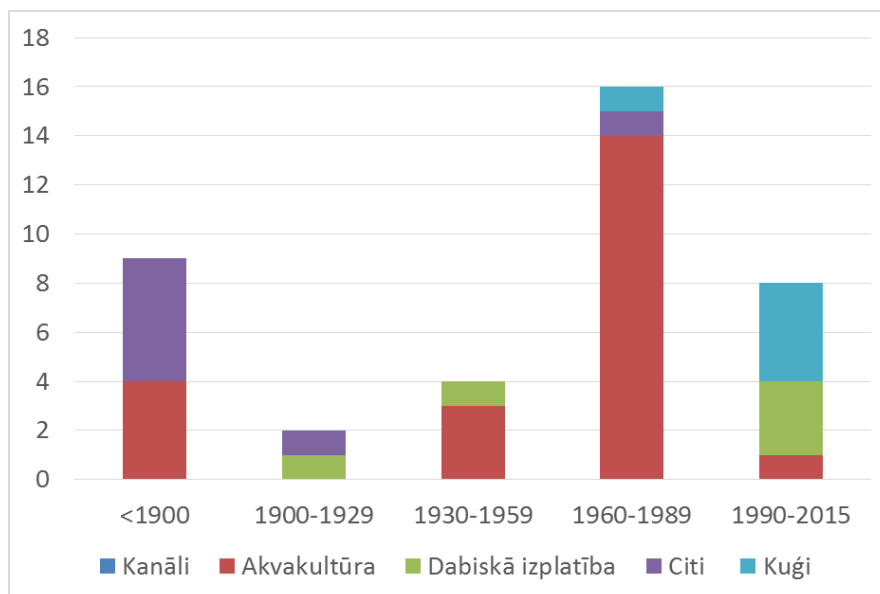
no sezonas. Atklātās jūras piekrastē vairāk dominē jūras zivju sugas, savukārt Rīgas līča piekrastē daudz vairāk ir sastopamas saldūdens zivju sugas.¹⁰

Latvijas teritoriālos un ekonomiskās zonas ūdeņus sava gada ciklā šķērso vairāk kā 30 sugu ūdensputni. Lielākā daļa putnu sugu novērojamas migrācijas vai ziemošanas laikā, taču dažas sugas jūras ūdeņus izmanto kā spalvu maiņas un mazuļu vadāšanas vietas. Septiņām sugām - brūnkakla un melnkakla gārgalēm, kākaulim, melnajai pīlei, tumšajai pīlei, mazajam ķīrim un melnajam alkam skaits ziemošanas un atpūtas vietās sasniedz starptautisku nozīmi. Tāpēc arī piecas no septiņām Latvijas teritoriālos ūdeņos izveidotām aizsargājamām teritorijām kalpo tieši putnu aizsardzībai. Ziemošanas un ceļošanas laikā putni visbiežāk uzturas salīdzinoši tuvu piekrastei – dziļuma zonā līdz 20 m izobātai, kur ir vislabākie barošanās apstākļi. Iecienītākās vietas Rīgas līcī ir rietumu piekrastē Kaltenes – Engures rajonā un austrumu piekrastē Ainažu – Vītrupes posmā. Lielā skaitā putni novērojami arī Irbes šaurumā. Baltijas jūrā piekrastes zonā putniem nozīmīgas vietas ir Ovīšu – Akmeņraga apkārtnē, kā arī pie Papes un Jūrkalnes. Atklātajā jūrā konstatēta putnu koncentrēšanās Austrumgotlandes baseinā – Vinkova un Bezimjannij sēkļos, kur dziļums ir ap 30 m.

Latvijas robežās jūrā dzīvojošie zīdītāji – 2 sugu roņi un cūkdelfīni - uzturas barošanās un migrāciju laikā. Latvijas atklātais krasts – bez salām vai salīdzinoši noslēgtiem līčiem - nav piemērots ne vairošanās, ne mazuļu dzimšanas vietām roņiem. Latvijas ūdeņos visu gadu novērojami dažāda vecuma pelēkie roņi *Halichoerus grypus*, kuri visbiežāk barojas Rīgas līča dienvidu daļā kā produktīvākajā un zivīm bagātākajā līča rajonā. Roņi labprāt izmanto izliktajos tīklos noķertās zivis, apēdot līdz pat 50-60 % no loma un sabojājot zvejas rīkus. Pogainie roņi *Pusa hispida* redzami retāk, jo to daudzums ir aptuveni 5 reizes mazāks, salīdzinot ar pelēkajiem roņiem. Pogaino roņu mātītes un arī to mazuļi novērojami aukstākās ziemās uz ledus Rīgas līcī, kur mātītes veido ledus alas mazuļu laišanai pasaulē. Abu sugu mazuļi pavasarī un vasaras sākumā bieži atrodami Latvijas pludmalēs. Cūkdelfīnu novērojumi ir ārkārtīgi reti, atsevišķi īpatņi migrāciju laikā pavasarī un rudenī uzturējušies tikai Baltijas jūras daļā Papes – Jūrmalciema rajonā.

Svešzemju sugas jūras ekosistēmā var nokļūt kuģu satiksmes rezultātā un no akvakultūras un zivju krājuma papildināšanas pasākumiem (3.att.). Latvijas jūras ūdeņos šobrīd atrastas 45 svešzemju sugas.

¹⁰ Latvija. Zeme, daba, tauta, valsts. Rīga, LU Akadēniskais apgāds, 2018.752 lpp.

3. attēls. Svešzemju sugu ienākšanas ceļi Latvijas jūras ūdeņos dažādos laika periodos.

Avots – LHEI.

Vislielākā varbūtība atrast jaunu sugu ir Baltijas jūras rajonos ar spēcīgu antropogēno darbību. Ostas rajoni veido unikālu, jūras piekrastei neraksturīgu, mākslīgu vidi. Ja Latvijas piekrastei raksturīga atklāta, taisna līnija bez izteiktiem līčiem un lagūnām, dominējot smilšainām gruntīm ar atsevišķiem laukakmeņu pleķiem un intensīvu garkrastu sedimentu plūsmu, tad ostu akvatorijā ir minimālu ūdens straumju un viļņu ietekme ar plašu grunts tipu klāstu - sākot no smiltīm, dūņām līdz betona, gumijas un koka piestātņu konstrukcijām. Šāda mākslīgi radīta un relatīvi pasargāta vide ir labvēlīgs priekšnosacījums jaunu sugu ienākšanai. Latvijas 3 lielākajās ostās pēc skaita visvairāk svešzemju sugu (15 sugas) konstatētas Liepājas ostā, tad seko Ventspils osta (12 sugas) un Rīgas osta (11 sugas).¹¹

5.1.1.3. Zivju resursi

Zvejniecība Baltijas jūrā ir vērsta gan uz jūras, gan saldūdens sugu izmantošanu, taču komerciālajai zivsaimniecībai svarīgākās ir tieši jūras sugas – reņģe (*Clupea harengus*), brētliņa (*Sprattus sprattus*), menca (*Gadus morhua*) un plekste (*Platichthys flesus*). Atkarībā no tirgus pieprasījuma, nozvejojotās zivis izmanto cilvēka pārtikas patēriņam vai rūpniecībā, tālāk tās pārstrādājot zivju eļļā, miltos vai dzīvnieku barībā.

Bez tam komerciāli nozīmīgas ir tādas zivju sugas kā gludā plekste (*Limanda limanda*), gluda rombs (*Scophthalmus rhombus*), akmeņpleste (*Scophthalmus maximus*) un migrējošās zivju sugas (lasis un taimiņš), kā arī komerciālās saldūdens izcelsmes sugas – līdaka (*Esox lucius*), asaris (*Perca fluviatis*), zandarts (*Sander lucioperca*), repsis (*Coregonus albula*) un sīga (*Coregonus lavaretus*). Baltijas jūras nozvejā ietilpst arī zutis (*Anguilla anguilla*), kas klasificējams kā plaši izplatīta suga, kuras populācija ģeogrāfiski pārklāj vairākus jūras reģionus, bet kuru skaits ir ievērojami samazinājies.

¹¹ http://www.lhei.lv/attachments/article/573/Juras_vides_novertejums_2018.pdf

Pēdējos 10 gadu laikā pieaugusi invazīvās sugas – apaļā jūrasgrunduļa – nozīme nozvejā, 2017. gadā piekrastes zvejā sasniedzot vairāk kā 800 t un atpaliekot tikai no reņģes nozvejas apjoma.¹²

Kopumā vērtējot zivju resursu stāvokli Latvijas jūras ūdeņos 2011.-2016.g periodā pēc ICES informācijas, bentisko zivju, īpaši mencas, stāvoklis novērtēts kā slikts. Pelagisko zivju resursu stāvoklis atzīmējams kā stabils, taču pelagisko zivju izmērs un vidējais svars būtiski samazinājās 1990-tajos un kopš tā laika ir palicis samērā nemainīgs, kas neliecina par īpašu populācijas veselīgumu¹³.

5.1.2. Iekšējie virszemes ūdeņi.

5.1.2.1. Ūdens vide

Latvijas ģeogrāfiskais novietojums mērenā klimata joslā, kurā nokrišņu daudzums pārsniedz iztvaikošanu, nosaka bagātīgus ūdens resursus. Latvijā ir ap 12,5 tūkstoši upju, ieskaitot strautus un lielos grāvjus. Vairāk kā 50% upju ir īsākas par 10 km un arī upju ūdensguves baseini nav lieli, pārsvarā nesasniedzot 100 km². Upju izvietojums Latvijā ir samērā vienmērīgs. Latvijas lēzenā reljefa apstākļos dominē upes un upju posmi ar lēnu straumes ātrumu. Par Latvijas ezeru skaitu nav precīzu ziņu, jo pilnībā nav uzskaitīti purvu akaču ezeri. Zināms, ka lielāki par 1 ha ir 2256 ezeri. Ezeru izvietojums Latvijā nav vienmērīgs, Latgalē atrodas 43%, bet Vidzemē – 36% no to kopskaita. Zemienēs, īpaši Zemgales līdzenumā, ezeru ir ievērojami mazāk. Kopumā Latvijā dominē nelieli ezeri, tikai 11 ezeriem virsmas platība ir lielāka par 15 km².

No Upju baseinu apsaimniekošanas plānos 2016. – 2021.gadam pieejamās informācijas (LVGMC, 2. periods) Latvijā tikai 21% no virszemes ūdensobjektiem (upes, ezeri) atbilst labai vai augstai ekoloģiskajai kvalitātei. Vislielākā daļa ūdensobjektu - 63% - atbilst vidējai ekoloģiskajai kvalitātei, 12,5% - sliktai un 3,5% - ļoti sliktai ekoloģiskajai kvalitātei. Sliktākā situācijā ir ūdensobjektiem Lielupes un Daugavas upju baseinos.¹⁴ Otrā perioda UBAAP liecina par to, ka ūdensobjektu ekoloģiskās kvalitātes rādītāji Latvijā ir zemāki par ES vidējiem rādītājiem. Lielākajai daļai virszemes ūdensobjektu joprojām nav zināmi ķīmiskās kvalitātes rādītāji¹⁵. Ūdens kvalitāti ietekmē gan punktveida piesārņojuma avoti - komunālo un rūpniecisko notekūdeņu attīrīšanas iekārtu izplūdes, notekūdeņu attīrīšanas iekārtu dūņu lauki, piesārņotas vai potenciāli piesārņotas vietas, gan izkliedētie avoti - lauksaimniecība, mežsaimniecība, māsaimniecības, arī hidromorfoloģiskie pārveidojumi - hidroelektrostaciju dambji, hidrotehniskās būves upju krastos, meliorētas upes. Būtiska ietekme uz ūdeņu kvalitāti ir pārrobežu piesārņojumam, jo 56 % no kopējās upju noteces rodas ārpus Latvijas – Lietuvā, Igaunijā, Baltkrievijā un Krievijā. Līdz ar to šajās valstīs radies ūdeņu piesārņojums nokļūst Latvijas teritorijā. Robežšķērsojošā ūdeņu piesārņojuma pārnese no kaimiņvalstīm ir viena no nozīmīgākajām Latvijas iekšējo ūdeņu problēmām visām piesārņojošo vielu grupām, īpaši biogēnajiem elementiem un noturīgajām vidi piesārņojošām vielām¹⁶. Ūdenstilpju eutrofikācija un ūdens ekosistēmu degradācija

¹² <http://laukutikls.lv/nozares/zivsaimnieciba/raksti/apalais-jurasgrundulis-drauds-vai-iespeja-piekrastes-zvejai>

¹³ <http://stateofthebalticsea.helcom.fi/biodiversity-and-its-status/fish/#size-structure-and-condition-of-fish>

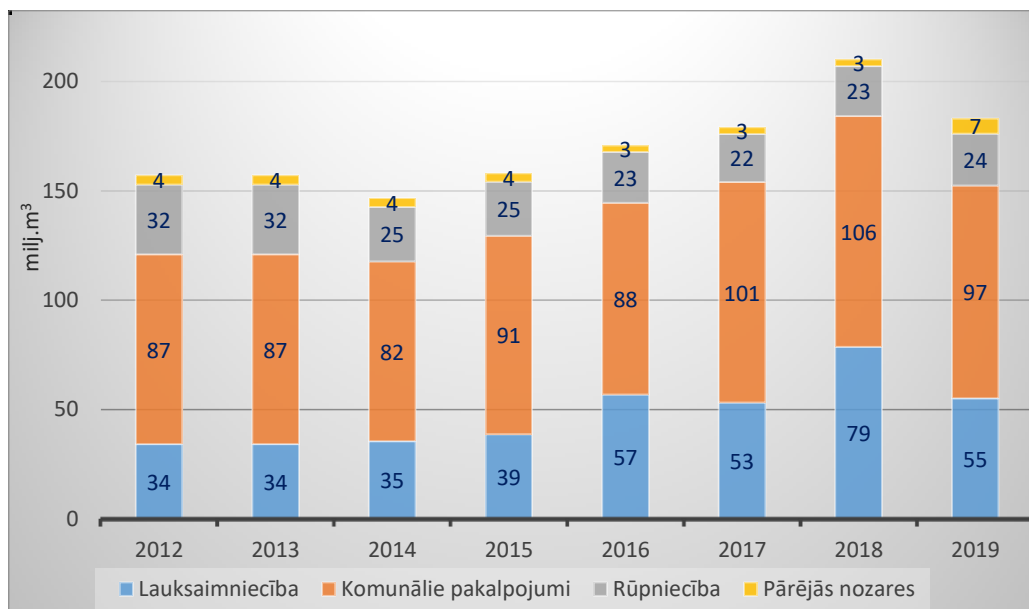
¹⁴ LVGMC, <https://www.meteo.lv/lapas/vide/udens/udens-apsaimniekosana-upju-baseinu-apsaimniekosanas-plani-upju-baseinu-apsaimniekosanas-plani?&id=1107&nid=424>

¹⁵ ESAO Vides raksturlielumu pārskats par Latviju. Saīsinātā versija. ESAO 2019. gads

¹⁶ Ziņojums Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu. Pārresoru koordinācijas centrs, 2018.

palielināto barības vielu satura ūdenī rezultātā ir atzīta par prioritāru vides problēmu Latvijā.¹⁷

Tomēr ūdens patēriņa kontekstā pēc datiem par ūdeņu ņemšanu no dabīgiem avotiem un ūdens patēriņu tautsaimniecībā (4. att.) var secināt, ka Latvijā izmanto tikai nelielu daļu no pieejamajiem ūdens resursiem, nav prognozējams, ka ūdens ieguve un patēriņš varētu atstāt nelabvēlīgu ietekmi vai samazināt pieejamos ūdens resursus.

4. attēls. Ūdens izmantošana pa galvenajām tautsaimniecības nozarēm, 2012. – 2019.g., milj.m³/gadā

Avots: LVGMC

5.1.2.2 Bioloģiskā daudzveidība

Iekšējo virszemes ūdeņu bioloģiskā daudzveidība saistīta ar ūdenstilpnes lielumu, dziļumu, caurtec esamību, upēs – ar kritumu un attiecīgo straumes ātrumu, kā arī ar ietekmējošajām antropogēnajām slodzēm. Atkarībā no trofijas pakāpes ezeros novērojamas atšķirīgas planktoniskās un bentiskās floras un faunas cenozes. Sugu skaits mainās atbilstoši ezeru trofijas izmaiņām no distrofa uz eitrofu, savukārt hipereitrofos ezeros sugu skaits samazinās. Upēm cenožu izmaiņas novērojamas posmos ar atšķirīgu straumes ātrumu, kas saistīts gan ar sanešu veidošanos, gan barības vielu daudzumu. Bentiskās floras cenozes visbagātīgākās ir lēni tekošos upju posmos, savukārt faunas daudzveidība raksturīga straujiem upju posmiem. Cenožu daudzveidība katrā upē saistīta ar upes biotopu daudzveidību, tādējādi ietekmējot upes dabisko sistēmu – to taisnojot, padziļinot vai samazinot straumes ātrumu ar aizsprostu – tiek būtiski mainīta arī bioloģiskā daudzveidība. Ap 35 % no upēm, kuru garums pārsniedz 10 km, ir daļēji vai pilnīgi regulētas, kā rezultātā samazinājusies šo upju pašattīrīšanās spēja un bioloģiskā daudzveidība. Cilvēka darbības rezultātā ezeros paātrināti notiek eutrofikācijas procesi, kā rezultātā tie straujāk aizaug un izzūd.

¹⁷ Latvija. Zeme, daba, tauta, valsts. Rīga, LU Akadēmiskais apgāds, 2018.752 lpp.

Eiropas Savienības (ES) aizsargājamo ūdeņu biotopu grupa apvieno septiņus Latvijā sastopamus ES nozīmes aizsargājamus ūdeņu biotopus: ezerus ar oligotrofām līdz mezotrofām augu sabiedrībām, ezerus ar mieturalģu augāju, eitrofos ezerus ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju, distrofos ezerus, karsta kriteres, upju straujtecēs un dabiskus upju posmus, dūņainus upju krastus ar slāpekli mīlošu viengadīgu pioniersugu augāju. Bioloģiski vērtīgas ir vecupes (piemēram, Gaujas, Irbes) – mazas, aizaugošas ūdenstilpes, kādreizējās upes gultnes vai attekas, kas vairs nav savienotas ar upi; palienes ezeri (piemēram, Daugavas palienes ezeri Sēlijā) – atrodas palienē, ezeri ieņem vidēju stāvokli starp slēgtām akumulējošām un atvērtām transportējošām sistēmām. Ūdens temperatūras sezonālo izmaiņu gaita mijiedarbībā ar “palu pulsu” rada īpašus apstākļus lielas bioloģiskās daudzveidības pastāvēšanai.¹⁸ 2019.g. Ziņojumā par aizsargājamo biotopu stāvokli iekšējie virszemes ūdeņi vērtēti sekojoši - trīs saldūdeņu aizsargājamo biotopu stāvoklis ir nelabvēlīgs – nepietiekams (U1), viena biotopa – 3130 Ezeri ar oligotrofām līdz mezotrofām augu sabiedrībām - nelabvēlīgs – slikts (U2), viena biotopa – 3169 Distrofi ezeri – labvēlīgs (FV) un divu biotopu aizsardzības stāvoklis nav zināms¹⁹. Tādējādi bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un uzlabošana vairumā ūdeņu biotopu ir visnotaļ aktuāla.

5.1.2.3 Zivju resursi

Zivju resursu pamatmasu ezeros veido plauži, raudas, asari, kā arī zuši, zandarti, līņi, līdakas un citas zivis, bet upēs - plauži, raudas, nelielos daudzumos vimbas un nēģi. Ņemot vērā antropogēnās iedarbības sekas – izmainītos nārsta biotopus, ūdenstilpju kvalitātes pasliktināšanos un starptautiskās vienošanās, zivju resursi publiskajos ūdeņos katru gadu tiek papildināti. 2017.-2020. g. zivju resursu mākslīgās atražošanas plāna ietvaros tikuši papildināti ceļotājzivju (lasis, taimiņš, straute forele, nēģis, sīga, zandarts), kā arī citu saimnieciski vērtīgu sugu (līdaka, vēdzele, alata, ālants) resursi. Īpaša uzmanība tiek pievērsta zušu resursu papildināšanai²⁰. Nozveja iekšējos virszemes ūdeņos 2014.-2019.g. ir svārstījusies 227-299 t robežās, acīmredzot resursu papildināšana ļauj nozvejai būt aptuveni vienā līmenī²¹.

5.2. Dabas vērtību un ainavu aizsardzība

Latvijā ir 4 nacionālie parki, 1 biosfēras rezervāts, 42 dabas parki, 9 aizsargājamo ainavu apvidi, 4 dabas rezervāti, 7 aizsargājamās jūras teritorijas un 261 dabas liegumiem, kā arī 327 dabas pieminekļi. Starp aizsargājamajām dabas teritorijām ir arī divas, kuru tiešie aizsardzības objekti ir zivjaudzēšanas dīķi: Skrundas zivju dīķi un Sātiņu dīķi, jo šīs mākslīgās ūdenstilpes sekundāri kļuvušas par dabiskām ūdensputnu ligzdošanas un barošanās vietām, kā arī atpūtas vietām migrācijas laikā.

NATURA2000 tīklā ir iekļautas 333 teritorijas, kas kopumā aizņem 12% no Latvijas valsts sauszemes teritorijas un ap 35% no Latvijas teritoriālajiem ūdeņiem.²² Eiropas Savienībā

¹⁸ <https://enciklopedija.lv/skirklis/7231-upju-un-ezeru-ekosistemas-Latvija>

¹⁹ https://www.daba.gov.lv/upload/File/Publikacijas/REP_EK_2019_1_ES_dzivotnu_stavoklis_LV.pdf

²⁰ <https://likumi.lv/ta/id/286693-par-zivju-resursu-maksligas-atrazosanas-planu-2017-2020-gadam>

²¹ “Latvijas Zivsaimniecības gadagrāmata 2020” – Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs, 2020

²² https://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/natura_200011/

NATURA2000 tīklā vidēji ir iekļauti 18% no kopējās Eiropas Savienības sauszemes teritorijas. Savukārt Latvijā *NATURA2000* tīklā iekļauto sauszemes teritoriju īpatsvars 12 % ir zemāks nekā Eiropas Savienībā (18%) un pēc šī rādītāja Latvija Eiropas Savienībā ieņem 25., 26. vietu²³.

Latvijas ainavas ir veidojušās ilgā laika posmā ciešā dabas procesu un cilvēku aktivitāšu mijiedarbībā. Pēc valdošā cilvēku darbības veida ir izšķiramas mežsaimniecības, lauksaimniecības, kā arī urbānās ainavas. Reljefa atšķirību dēļ var izdalīt līdzenumu un pauguraiņu ainavas. Izdala reģionālas ainavu telpas, parasti tās telpiski piesaistot Latvijas kultūrvēsturiskajiem novadiem – Kurzemei, Zemgalei, Vidzemei un Latgalei un funkcionālajiem reģioniem – jūras piekrastei, Pierīgai. Viens no Latvijas ekoloģiski nozīmīgākajiem ainavu kompleksi ir Baltijas jūras un Rīgas līča piekraste, kuras ainavas daudzveidību veido eolo kāpu ainavu mežaine, smilšaino Baltijas jūras agrāko stadiju fluvioglaciālo un limnoglaciālo līdzenumu āriene un smilšaino līdzenumu mežaine. To aizsardzību nodrošina augstais ĪADT piekrastē. Piekrastes pašvaldību krasta līnija pilnībā vai lielākajā tās daļā ĪADT, kas aizņem gandrīz trešo daļu (30%) no piekrastes sauszemes 5 km joslas. Savukārt ainavu aizsardzībai Latvijā šobrīd ir izveidoti deviņi aizsargājamo ainavu apvidi, kas iekļauti arī *NATURA2000* tīklā, tiek ieviesta ainavu ekoloģiskā plānošana kā teritorijas pārvaldības instruments²⁴, ainavu aizsardzība tiek integrēta teritorijas un dabas aizsardzības plānošanā.

Vienlaikus lielais ĪADT īpatsvars piekrastes reģionos un apsaimniekošanas plānu trūkums šīm teritorijām zināmā mērā limitē attīstības iespējas, piemēram, saprātīgas un ilgtspējīgas tūrisma infrastruktūras veidošanai. Pavisam šobrīd izstrādāti un spēkā esoši dabas aizsardzības plāni ir tikai 20% no *NATURA2000* teritorijām. Plānošanas reģioni, kuri aptver piekrastes teritorijas – Rīgas un Kurzemes – savās attīstības stratēģijās paredz dažādas pieejas dabas vērtībām un aizsargājamām teritorijām. Tiek plānota gan tūristu apmeklētības palielināšana konkrētos objektos, gan arī aizsargājamo teritoriju paplašināšana^{25 26}.

5.3. Klimata pārmaiņas

Klimata pārmaiņas, ko šobrīd raksturo vidējās gaisa temperatūras paaugstināšanās, ekstremāli augstas un zemas gaisa temperatūras, jūras ūdens līmeņa paaugstināšanās, spēcīgu lietavu gadījumu skaita palielināšanās u.c. visos pasaules reģionos, ir tieši saistītas ar cilvēka radīto ietekmi. Tāpat kā pasaulē, arī Latvijā ir konstatētas klimatisko apstākļu izmaiņas, kas izpaukušās gan kā meteoroloģisko parametru vidējo vērtību, gan arī to ekstremālo vērtību pārmaiņas. Latvijā pēdējo 50 gadu laikā (laika periodā no 1961. gada līdz 2010. gadam), līdzīgi kā citviet pasaulē, novērota vienmērīga gaisa temperatūras paaugstināšanās - gan gaisa temperatūras vidējās, gan arī maksimālajās un minimālajās vērtībās. Vidējās gaisa temperatūras vērtības ir paaugstinājušās par 0,7 °C (1981.-2010. g. attiecībā pret 1961.-1990. g.), savukārt gada minimālā gaisa temperatūra pieaugusi par 1,9 °C, bet gada maksimālā gaisa temperatūra vidēji Latvijā paaugstinājusies par 0,7 °C.

²³ Eurostat, <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

²⁴ Ainavu ekoloģiskie plāni ir izstrādāti Ziemeļvidzemes Biosfēras rezervātam un Rāznas Nacionālajam parkam

²⁵ Kurzemes plānošanas reģiona Ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015.-2030.gadam

²⁶ RPR ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014-2030

Analizējot izmaiņas gaisa temperatūras vērtībās nākotnē, redzams, ka Latvijā gada vidējā gaisa temperatūra turpinās paaugstināties.

Latvijas teritorijā ir novērojama arī kopējās atmosfēras nokrišņu summas palielināšanās. Dienu skaits ar stipriem un ļoti stipriem nokrišņiem kopš 1961. gada ir pieaudzis par attiecīgi vidēji divām un vienu dienu. Tiek prognozēts, ka nokrišņu daudzums, kā arī dienu skaits ar stipriem un ļoti stipriem nokrišņiem pieaugs arī turpmāk. Līdz 21. gadsimta beigām tiek prognozēts gada kopējā nokrišņu daudzuma palielinājums par 10 līdz 21% (aptuveni 80-100 mm). Sezonālā griezumā vislielākais nokrišņu daudzuma palielinājums gaidāms ziemas un pavasara sezonās.

Līdzšinējo klimatisko apstākļu, kā arī nākotnes klimata pārmaiņu scenāriju analīze uzskatāmi demonstrē, ka klimata pārmaiņu tendences turpināsies visa šī gadsimta laikā. Turklāt visbūtiskākās izmaiņas skars klimatisko parametru ekstremālās vērtības - nākotnē aizvien biežāk nāksies saskarties ar Latvijas teritorijai neraksturīgiem un ekstremāliem laikapstākļiem. Izmaiņas klimatiskajos parametros un indeksos laika gaitā ietekmē ne tikai dabas kapitālu (sugas, biotopus, ekosistēmas), bet arī iedzīvotāju veselību, labsajūtu, drošību un saimnieciskās aktivitātes. Latvijā identificētie nozīmīgākie riski ir sezonu, t.sk. veģetācijas perioda, izmaiņas; ugunsgrēki; kaitēkļu un patogēnu savairošanās, koku slimības, vietējo sugu izstumšana, jaunu sugu ienākšana; elpošanas sistēmu slimību izplatība; infekcijas slimības, karstuma dūrieni; nokrišņu izraisīti plūdi, vējuzplūdi; Elektropadeves traucējumi; noteces palielināšanās, hidroenerģijas svārstības; sasaluma mazināšanās, kailsals, izkalšana; eutrofikācija; infrastruktūru bojājumi, aprīkojuma pārkaršana; ūdens noteces samazināšanās vasaras sezonā. Kā būtiskākie riski zivsaimniecībā identificēta ūdens temperatūras paaugstināšanās ūdenstilpēs, eutrofikācija, kas var izraisīt zivju izdzīvošanas un atražošanas spēju pasliktināšanos, kā arī akvakultūras produkcijas zaudējumus. Arī nokrišņu daudzuma straujas izmaiņas identificēts kā būtisks risks, jo var izraisīt plūdus atklāta veida dīķsaimniecībās, kas var novest pie akvakultūras zivju izbēgšanas, produkcijas zaudēšanas un zivju nokļūšanas dabā, kā arī dabisko ekosistēmu līdzsvara pasliktināšanās

Lai ierobežotu klimata pārmaiņas, dažādās rīcībpolitikās gan starptautiskajā, gan Eiropas Savienības (ES), gan nacionālā līmenī ir iekļauti mērķi un pasākumi siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju samazināšanai. Ar SEG emisiju samazināšanu ir iespējams mazināt klimata pārmaiņas un to negatīvo ietekmi ilgtermiņā. Jo plašāk un savlaicīgāk valstis īsteno SEG emisiju samazināšanas pasākumus, jo mazākas ir klimata pārmaiņu negatīvās ietekmes, kurām nepieciešams pielāgoties²⁷.

Pēc LVĢMC apkopotās informācijas²⁸, vislielākais SEG emisiju avots 2018.gadā ir ijis enerģētikas sektors (ietver arī transportu), radot 65,6% no kopējām Latvijas SEG emisijām. To lielā mērā nosaka Latvijas atrašanās mērenajā klimata joslā, kur siltumenerģijas ražošana ir svarīga, tādējādi ietekmējot SEG un gaisa piesārņojošo vielu emisijas. Enerģētikas sektora emisijas sastāv no divām daļām – kurināmā sadedzināšanas (98,8% no kopējām enerģētikas sektora emisijām), kas ietver kurināmā sadedzināšanu stacionārās sadedzināšanas iekārtās un transporta emisijas, un kurināmā difūzajām emisijām (1,2 % no kopējām enerģētikas sektora emisijām). Transporta sektors veido 43,6 % no sektora

²⁷ <https://likumi.lv/ta/id/308330-par-latvijas-pielagosanas-klimata-parmainam-planu-laika-posmam-lidz-2030-gadam>

²⁸ <https://www.meteo.lv/lapas/sagatavotie-un-iesniegtie-zinojumi?&id=1153&nid=393>

emisijām, 25,1% rodas enerģētikas nozaru apakšsektorā, 20,1% no citām nozarēm, kas ietver ēku apkuri, kā arī kurināmā un degvielas izmantošanu lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā, 9,9% enerģētikas sektora emisiju rodas no kurināmā sadedzināšanas rūpniecības nozaru un būvniecības sektorā. Tādējādi arī zivsaimniecības sektoram jāorientējas uz darbībām, kas veicinātu SEG emisiju samazināšanos un attiecīgi mazinātu klimata pārmaiņu negatīvās ietekmes.

5.4. Iespējamā attīstība, neīstenojot Rīcības programmu

Rīcības programma ietver konkrētos mērķus, kas orientēti uz ekosistēmu stāvokļa uzlabošanu – ūdeņu kvalitātes paaugstināšanu, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, klimata pārmaiņu seku mazināšanu. Ja Rīcības programma netiek īstenota, varētu sagaidīt, ka vides stāvoklis ūdeņu ekosistēmās vismaz neuzlabosies. Tāpat neuzlabosies kopējā vides klimatnoturība un nemazināsies SEG emisiju apjomi.

Kopumā Rīcības programmas nerealizēšana pasliktinātu vides kvalitāti Latvijā.

6. RP 2021-2027 ĪSTENOŠANAS BŪTISKĀS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS

Šajā nodaļā sniegts RP 2021-2027 īstenošanas būtiskās ietekmes uz vidi novērtējums (metodiku skatīt 2.1.apakšnodaļā), attiecīgajiem SIVN procesā identificētajiem galvenajiem ietekmes uz vidi aspektiem (4.nodaļa).

Novērtējums sagatavots, balstoties uz Rīcības programmas saturu un tās detalizācijas līmeni, ko nosaka konkrēto mērķu izklāsts.

Novērtējums tiek sniegts par katru konkrēto mērķi (6.1.nodaļa), atsevišķā nodaļā apkopots ietekmju mijiedarbību un kumulatīvo ietekmju vērtējums (6.2.nodaļa), kā arī iespējamās pārrobežu ietekmes vērtējums (6.3.nodaļa) un alternatīvas pamatojums (6.4.nodaļa).

6.1. Būtiskās ietekmes vērtējums

Būtisko ietekmju vērtējums ir sagatavots atbilstoši Rīcības programmas detalizācijas pakāpei līdz konkrēto mērķu līmenim, kas iekļauj iespējamās saistītās darbības. Iznākuma un rezultatīvie rādītāji Rīcības programmas 13.11.2020. versijā nav norādīti. Tādējādi RP 2021-2027 detalizācijas pakāpe neļauj novērtēt ietekmes kvantitatīvi, jo neietver informāciju par plānotajiem projektiem un nav arī kvantitatīvo rezultatīvo rādītāju. Faktiskās ietekmes vidē veidosies, realizējot konkrētus projektus, kuri tiks plānoti un projektēti daudz detalizētāk. Tāpēc ir iespējams, ka Rīcības programmas ieviešanas laikā var veidoties jaunas būtiskas ietekmes uz vidi. Taču kopumā sagaidāms, ka tās būs lokālas ietekmes projektu realizācijas vietās un tās attieksies uz šajā vides pārskatā identificētajiem galvenajiem ietekmes uz vidi aspektiem.

Novērtējuma kopsavilkums pa Darbības programmas SAM apkopots 5.tabulā (tiešās ietekmes), 6.tabulā (netiešās ietekmes) un 3.pielikumā (vērtējums pa ietekmes aspektiem).

5. tabula Darbības programmas īstenošanas tiešās ietekmes vērtējums

1. politikas mērķis “Zaļāka Eiropa ar zemām oglekļa emisijām, veicinot tīru un taisnīgu enerģētikas pārkārtošanu, “zaļās” un “zilās” investīcijas, aprītes ekonomiku, pielāgošanos klimata pārmaiņām un risku novēršanu un pārvaldību”	
1. prioritāte: Veicināt ilgtspējīgu zivsaimniecību un ūdens bioloģisko resursu saglabāšanu	
1.KM Ekonomiski, sociāli un ekoloģiski ilgtspējīgu zvejas darbību stiprināšana	Inovācija zvejniecībā –mērķis ir sekmēt inovāciju attīstību, tajā skaitā piekrastes zvejniecībā, atbalstot zinātnes un zvejniecības sadarbību jaunu vai ievērojami uzlabotu produktu radīšanā, jaunu procesu un metožu izstrādāšanā, piemēram, attiecībā uz zvejas rīku selektivitāti, drošību u.tml. Šīs saistītās darbības ietekme uz vidi ir tieša un pozitīva, ja: 1) inovācija tiek piemērota zvejas rīku selektivitātes uzlabošanai - bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai; 2) izstrādātie vai uzlabotie produkti, procesi un metodes orientēti uz jebkuru resursu ilgtspējīgu un efektīvu izmantošanu, jūras ūdeņu kvalitātes uzlabošanu, kā arī – ja saistīts – uz zemu oglekļa emisiju līmeni. Darbībai ir tieša pozitīva ietekme uz cilvēku drošību un veselību, ja inovatīvie risinājumi attiecas uz darba drošības apstākļiem.

	Zvejas flotes modernizācija –mērķis ir zvejnieku, tajā skaitā piekrastes zvejnieku, higiēnas, veselības, drošības un darba apstākļu uzlabošana uz zvejas kuģiem, kā arī zvejā izmantoto zvejas rīku selektivitātes uzlabošana. Saistītajai darbībai ir tieša pozitīva ietekme uz cilvēku drošību un veselību, uzlabojot kopējos darba apstākļus. Izmantojot piemērotas tehnoloģijas uzlabojumiem, ir pozitīva netieša ietekme uz klimatneitralitāti, jūras ūdeņu kvalitāti un resursu izmantošanu. Zvejas tīklu selektivitātes uzlabošanai ir tieša pozitīva ietekme uz bioloģisko daudzveidību un ekosistēmas funkcionēšanu, samazinot nevēlamo nozveju līmeni. Pievienotās vērtības radīšana zvejas produktiem –mērķis ir palielināt pievienoto vērtību zvejas produktiem, atbalstot kolektīvus ieguldījumus infrastruktūrā (būvēs, tehnoloģijās un aprīkojumā), kas palielina zvejas produktu pievienoto vērtību. Saistītajai darbībai ir netieša pozitīva ietekme uz klimatneitralitāti, ja tiek izmantotas atbilstošas tehnoloģijas, t.sk. būvniecībā. Pozitīva netieša ietekme arī uz cilvēku veselību, drošību un resursu izmantošanu, ja tiek uzlabota ar darbu saistīta infrastruktūra ostās/izkraušanas vietās. Vienlaikus būvniecība ostās var radīt īslaicīgu negatīvu ietekmi uz ūdens vidi (uzduļķojums). Atbalsts zvejniekiem piekrastes zvejā –mērķis ir sniegt atbalstu darīdarbības stratēģiju izstrādē un īstenošanā, ieskaitot pirmās lietotas zvejas laivas iegādei jaunam zvejniekam. Saistītā darbība ir ar netiešu pozitīvu ietekmi uz kultūras mantojuma – zvejniecības tradīciju - saglabāšanu piekrastes reģionos, kā arī esošās ainavas saglabāšanu. 1. KM ieviešana sekmētu starptautisko un nacionālo mērķu sasniegšanu klimata pārmaiņu un bioloģiskās daudzveidības aizsardzības jomā. <i>Vērtējums: Tieša, pozitīva, vidēja termiņa, ilgtermiņa ietekme uz klimata pārmaiņām (SEG emisiju samazināšana), bioloģisko daudzveidību, ainavu, kultūras mantojumu, cilvēku veselību un drošību, un resursu izmantošanu.</i>
	<i>Īstermiņa negatīva ietekme uz ūdens kvalitāti, ja tiek veikta būvniecība ostās.</i>
3.KM Veicināt zvejas jaudas pielāgošanu zvejas iespējām pastāvīgas pārtraukšanas gadījumos un veicināt pietiekamu dzīves līmeni zvejas darbību pagaidu pārtraukšanas	Galīga zvejas darbību pārtraukšana –mērķis ir Latvijas zvejas flotes sabalansēšana, nodrošinot līdzsvaru starp zvejas flotes segmentu kapacitāti un tiem pieejamiem zivju resursiem, kā arī atbalsta sniegšana zvejniekiem (apkalpes locekļiem), kas, zvejas flotes sabalansēšanas dēļ, zaudē darbu zvejniecībā. Saistītajai darbībai ir tieša pozitīva ietekme uz klimatneitralitāti, samazinot vecāko kuģu un attiecīgi potenciālo SEG emisiju daudzumu. Samazinot transporta līdzekļu skaitu, kuriem iespējamās naftas noplūdes jūrā, veidojas arī netieša pozitīva ietekme uz ūdens kvalitāti un bioloģisko daudzveidību. 3. KM ieviešana sekmētu starptautisko un nacionālo mērķu sasniegšanu

gadījumos	klimate pārmaiņu jomā. <i>Vērtējums: Tieša, pozitīva, vidēja termiņa, ilgtermiņa ietekme uz klimata pārmaiņām (SEG emisiju samazināšana), netieša pozitīva – uz virszemes ūdeņu kvalitāti un bioloģisko daudzveidību.</i>
4. KM Veicināt efektīvu zivsaimniecības kontroli un izpildi, kā arī ticamus datus uz zināšanām balstītu lēmumu pieņemšanai	Datu vākšana un apstrāde zivsaimniecības pārvaldības un zinātniskiem mērķiem - atbalsts bioloģisko, tehnisko, vides un sociālekonomisko datu vākšanai, pārvaldīšanai un izmantošanai saskaņā ar ES daudzgadu programmu, kā arī Jūras stratēģijas pamatdirektīvas ieviešanas vajadzībām. Iespēja nodrošināt ar kvalitatīviem un apjomīgākiem zivsaimniecības un ūdens dzīvo resursu datiem un zinātniskā padoma jūras dzīvo resursu ilgtspējai. Saistītajai darbībai ir netieša pozitīva ietekme uz jūras ūdeņu kvalitāti, bioloģisko daudzveidību, resursu ilgtspējīgu izmantošanu un klimatnoturību, ja vides pārvaldībā tiek izmantoti labākie pieejamie un kvalitatīvi ievāktie dati un zināšanas. Kontrole un noteikumu izpilde - atbalsts Savienības zvejas kontroles sistēmas izstrādei un īstenošanai atbilstoši ES tiesību aktos noteiktajām prasībām. Arī šai saistītajai darbībai ir netieša pozitīva ietekme uz jūras ekosistēmu – ūdeņu kvalitāti un bioloģisko daudzveidību. Tieša pozitīva ietekme programmas darbības laikā – uz resursu izmantošanu. 4. KM ieviešana veicinās starptautisko un nacionālo mērķu sasniegšanu attiecībā uz labu jūras vides stāvokli (JSD, BJRP, Jūras aizsardzības un pārvaldības likums). <i>Vērtējums: Tieša, pozitīva, vidēja termiņa – uz resursu izmantošanu, netieša pozitīva vidēja termiņa, ilgtermiņa ietekme uz klimata pārmaiņām (klimatnoturība), jūras ūdeņu kvalitāti, bioloģisko daudzveidību.</i>
6. KM Ieguldījums ūdens bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu aizsardzībā un atjaunošanā	Zivju dzīvotņu kvalitātes uzlabošana - atbalsts zivju sugu, īpaši migrējošo ceļotājzivju resursu saglabāšanai un dzīvotņu uzlabošanai. Ūdens bioloģisko resursu saglabāšanas pasākumu īstenošana. Saistītā darbība ir ar tiešu un pozitīvu ietekmi uz virszemes ūdeņu kvalitāti un bioloģisko daudzveidību. Ekosistēmas funkcionālā stāvokļa uzlabošana palielina arī tās spējas pretoties izmaiņām un stresam, tātad arī palielina klimatnoturību. Netieša pozitīva ietekme uz ainavu aizsardzību. Aizsargājamo jūras zidītāju radīto zaudējumu segšana –mērķis ir segt ekonomiskos zaudējumus, ko piekrastes zvejniecībai rada aizsargājamie jūras zidītāji, piemēram, roņi. Saistītā darbība netieši pozitīvi ietekmē bioloģisko daudzveidību, nelimitējot roņu skaitu un arī kultūras mantojuma – zvejniecības tradīciju – saglabāšanu. Integrētā jūrlietu politika –mērķis ir zināšanu par jūras vides stāvokli uzlabošana.

	Saistītā darbība netieši pozitīvi ietekmēs virszemes ūdeņu kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, iegūstot pārvaldībai un apsaimniekošanai nepieciešamās zināšanas laba jūras vides stāvokļa sasniegšanai. Iegūtās zināšanas būs noderīgas klimatnoturības uzturēšanas veicināšanai ekosistēmās, arī piekrastes erozijas jautājumos. Tādējādi netieša pozitīva ietekme sagaidāma arī uz ainavu aizsardzību. 6.KM īstenošana veicinās veicinās starptautisko un nacionālo mērķu sasniegšanu attiecībā uz labu jūras vides stāvokli (JSD, BJRP, Jūras aizsardzības un pārvaldības likums). <i>Vērtējums: tieša un netieša, pozitīva, vidēja termiņa, ilgtermiņa ietekme uz virszemes ūdeņu, kvalitāti, bioloģisko daudzveidību, klimata pārmaiņām (klimatnoturība), ainavu aizsardzību, kultūras mantojumu.</i>
2. prioritāte. Veicināt ilgtspējīgas akvakultūras aktivitātes un zvejas un akvakultūras produktu pārstrādi un tirdzniecību	
1. KM Ilgtspējīgu akvakultūras darbību veicināšana	Inovācija akvakultūrā - inovāciju attīstība un zinātnes un akvakultūras uzņēmumu sadarbības un kooperācijas sekmēšana akvakultūrā inovatīvu risinājumu un metožu ieviešanai. Investīcijas akvakultūrā inovāciju, jaunu produktu, procesu attīstībai, tehnoloģiju ieviešanai, tostarp vides aizsardzības prasību izpildei (neproduktīvās investīcijas). Dziļākas sadarbības veicināšana produktu piegāžu ķēdes ietvaros, starpnozaru kopprojektu īstenošana. Uz jaunajām politikas iniciatīvām (Eiropas Zaļais kurss, īpaši aprites ekonomika, klimatneitralitāte) pamatprincipos balstītu tehnoloģiju izstrāde un ieviešana ražošanā. Saistītā darbība ir ar tiešu un pozitīvu ietekmi uz virszemes ūdeņu kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, ja inovatīvie risinājumi attiecas uz vides aizsardzības prasību izpildi atklātajās akvakultūras sistēmās. Inovācijas recirkulācijas sistēmās, ja orientētas uz ilgtspējīgu darbību, dotu tiešu pozitīvu ietekmi resursu izmantošanā. Jauno politikas iniciatīvu ieviešana inovāciju sfērā arī akvakultūrā attiecīgi tieši un pozitīvi ietekmētu klimatneitralitāti. Investīcijas akvakultūrā - produktīvu investīciju veikšana, augstākas pievienotās vērtības radīšana un audzējamo sugu dažādošana akvakultūrā. Atbalsts investīcijām akvakultūrā tādām ražošanas būvēm, iekārtām, tehnikai, aprīkojumam vai informācijas tehnoloģijām, kas sekmē akvakultūras produkcijas ražošanas apjoma kāpumu, ražošanas efektivitātes palielināšanos, audzēto akvakultūras dzīvnieku sugu dažādošanu, dzīvnieku veselības un labturības nodrošināšanu, kā arī to aizsardzību pret savvaļas plēsoņām, produktu kvalitātes uzlabošanu vai vērtības pievienošanu uzņēmumā vai saimniecībā saražotajiem akvakultūras produktiem, nenodarot kaitējumu apkārtējai videi, kā arī nodrošinot ekoloģisko ilgtspēju. Uz jaunajām politikas iniciatīvām (Eiropas Zaļais kurss, īpaši aprites ekonomika, klimatneitralitāte) pamatprincipos balstītu tehnoloģiju ieviešana ražošanā. Saistītajai darbībai iespējama tieša un pozitīva ietekme uz klimatneitralitāti,

	ja ražošanā tiek izmantotas tehnoloģijas ar samazinātu emisiju apjomu. Vidi saudzējošu tehnoloģiju un iekārtu izmantošana visos darbībā plānotajos procesos dotu netiešu pozitīvu ietekmi uz virszemes ūdeņu kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, nelimitējot savvaļas dzīvnieku daudzumu. Audzējamo sugu dažādošana, ja tiek izmantotas vietējai videi svešas sugas, var radīt netiešu negatīvu ietekmi uz vietējo bioloģisko daudzveidību, ja gadījumā audzējamie organismi izklūst no audzētavas – piemēram, plūdu rezultātā. Ražošanas būvju celtniecība var radīt īslaicīgu negatīvu ietekmi uz virszemes ūdeņu kvalitāti to ņemšanas vietā. Zināšanu pārnese - zināšanu pārnese un labās prakses apmaiņa akvakultūrā, lai veicinātu akvakultūras saimniecību vispārējās veiktspējas un konkurētspējas palielināšanu un to darbības negatīvās ietekmes uz vidi samazināšanu. Pār kvalifikācijas un kvalifikācijas paaugstināšanas iespējas, koncentrējoties uz jauno tehnoloģiju ietilpīgām prasmēm. Teorētisko un praktisko zināšanu apguve un papildināšana akvakultūras jomā esošajiem un jaunajiem darbiniekiem. Saistītajai darbībai, ar zināšanu nodošanu plašākam cilvēku lokam, kas saistīti ar akvakultūras jautājumiem, būtu netieša pozitīva ietekme uz klimata pārmaiņu jomu, kā arī virszemes ūdeņu kvalitāti, bioloģisko daudzveidību. Sagaidāms, ka plānotie pasākumi netieši pozitīvi ietekmētu arī cilvēku veselību un drošību, kā arī resursu izmantošanu. Akvakultūra, kas nodrošina vides pakalpojumus – atbalsts dīkšsaimniecībām, kas ievēro paaugstinātas ūdens vides prasības un uzlabo bioloģisko daudzveidību, ekosistēmas un vides ilgtspējas pakalpojumu piedāvājumu, tai skaitā veicina bioloģiskās akvakultūras attīstību. Papildus atbalsts dīkšsaimniecībām aizsargājamo un nemedījamo putnu un dzīvnieku radīto zaudējumu kompensēšanai. Saistītā darbība visnotaļ tieši un pozitīvi ietekmē bioloģisko daudzveidību gan ūdens vidē, gan nelimitējot aizsargājamo dzīvnieku un putnu skaitu. Tāpat tieša un pozitīva ietekme sagaidāma uz ūdeņu kvalitāti un resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī uz ainavu aizsardzību. Kopumā nodrošinātā ekosistēmas stabilitāte dos pozitīvu un netiešu ietekmi uz klimatnoturību. Konkrētā mērķa ieviešana veicinās starptautisko un nacionālo mērķu sasniegšanu attiecībā uz klimata pārmaiņām, kā arī ūdens kvalitāti (atbilstoši ŪSD) un bioloģisko daudzveidību. <i>Vērtējums: tieša, pozitīva, vidēja termiņa, ilgtermiņa ietekme uz virszemes ūdeņu kvalitāti, bioloģisko daudzveidību, klimata pārmaiņām, resursu izmantošanu un ainavu aizsardzību.</i>
	<i>Negatīva ietekme uz bioloģisko daudzveidību, ja vidē nokļūst akvakultūrā kultivētās, ne vietējas izcelsmes sugas.</i> <i>Īslaicīga negatīva ietekme uz ūdens kvalitāti būvniecības laikā.</i>

2. KM Zvejniecības un akvakultūras produktu mārketinga, kvalitātes un pievienotās vērtības, kā arī šo produktu pārstrādes veicināšana.	Inovācija apstrādē - zivju apstrādes uzņēmumu sadarbības ar zinātni veicināšana inovatīvu ražošanas tehnoloģiju, metožu un procesu radīšanā. Dziļākas sadarbības veicināšana produktu piegāžu ķēdes ietvaros, starpnozaru kopprojektu īstenošana. Uz jaunajām politikas iniciatīvām (Eiropas Zaļais kurss, īpaši aprites ekonomika, klimatneitralitāte) pamatprincipos balstītu tehnoloģiju izstrāde un ieviešana ražošanā. Sagaidāms, ka saistītā darbība būs ar tiešu pozitīvu ietekmi uz klimatnoturību un klimatneitralitāti, kā arī resursu izmantošanu, ja izstrādātās tehnoloģijas, metodes un procesi balstīsies uz jauno politikas iniciatīvu principiem un tiks ieviesti ražošanā. Investīcijas zvejas un akvakultūras produktu apstrādē – investīcijas zivju apstrādē produktu un procesu attīstībai, tehnoloģiju ieviešanai, tostarp vides aizsardzības prasību izpildei (neproduktīvās investīcijas), kā arī investīcijas energoresursos un izejvielu efektīvai izmantošanai zivju apstrādē. Atbalsts mājražotājiem un ģimenes uzņēmumiem zivju apstrādes maza apjoma ražotņu veidošanai un attīstīšanai. Uz jaunajām politikas iniciatīvām (Eiropas Zaļais kurss, īpaši aprites ekonomika, klimatneitralitāte) pamatprincipos balstītu tehnoloģiju ieviešana ražošanā. Saistītā darbība ir ar tiešu un pozitīvu ietekmi uz resursu ilgtspējīgu un efektīvu izmantošanu, kā arī uz klimatneitralitāti, ja investīciju izlietojumā tiek izmantoti jauno politikas iniciatīvu principi. Tirdzniecības pasākumi – tirgus attīstības un eksporta veicināšanas pasākumu īstenošana zivju apstrādē (produktu noieta tirgu paplašināšana). Akvakultūras produkcijas eksporta tirgus attīstība un veicināšana. Atbalsts paredzēts, lai sekmētu jaunu tirgu apgūšanu, kā arī uzņēmumu un produktu sertificēšanu, produkcijas izsekojamību un marķējuma nostiprināšanu. Saistītajai darbībai sagaidāma netieša pozitīva ietekme uz klimatneitralitāti, ja kopumā ir nozares orientācija uz jauno politikas iniciatīvu principiem. RO plānu īstenošana - pasākuma mērķis ir sniegt atbalstu ražotāju organizāciju ražošanas un tirdzniecības plānu izstrādei un to īstenošanai. Saistītajai darbībai sagaidāma netieša pozitīva ietekme uz resursu efektīvu izmantošanu ražošanā, kā arī uz klimatneitralitāti. Konkrētā mērķa ieviešana veicinās starptautisko un nacionālo mērķu sasniegšanu attiecībā uz klimata pārmaiņām (klimatneitralitāti).
	<i>Vērtējums: tieša, pozitīva, vidēja termiņa, ilgtermiņa ietekme uz resursu izmantošanu, klimata pārmaiņām (klimatneitralitāti).</i>
Politikas mērķis	
3.prioritāte Nodrošināt ilgtspējīgas zilās ekonomikas izaugsmi un sekmēt zvejniecības un akvakultūras kopienu attīstību piekrastē un iekšzemē	
Intervence, kas veicina	Atbalsts SVVA stratēģiju sagatavošanai vietējās iniciatīvas pasākumu īstenošanai zivsaimniecībai nozīmīgās teritorijās Baltijas jūras un Rīgas

zvejniecības un akvakultūras kopienu attīstību piekrastē un iekšzemē	jūras līča piekrastē, kur atrodas vairākums zivsaimniecības uzņēmumu un zivsaimniecībā nodarbināto. Saistītajai darbībai, ņemot vērā stratēģijās plānotos darba virzienus, sagaidāma netieša un pozitīva ietekme uz klimata pārmaiņām, virszemes ūdeņu kvalitāti, bioloģisko daudzveidību, resursu izmantošanu, ainavu aizsardzību, kultūras mantojuma saglabāšanu un aizsardzību. SVVA stratēģiju īstenošana - pievienotās vērtības radīšanai piekrastē ražotiem zivsaimniecības produktiem un ar to saistītiem pakalpojumiem, ekonomiskās aktivitātes veicināšanai, darbību dažādošanai piekrastes uzņēmējdarbībā, vides pakalpojumu attīstības sekmēšanai un izmantošanai, klimata pārmaiņu seku un ietekmes mazināšanai, kultūrvēsturiskā mantojuma izmantošanas veicināšanai, jauniešu aktīvākai piesaistei piekrastes teritoriju attīstības veicināšanā, ekonomiskās aktivitātes sezonālītātes problēmu mazināšanai, kopīgu VRG sadarbības projektu īstenošanai, attīstīt piekrastes teritorijas kā pievilcīgu pastāvīgo dzīves vietu, digitalizācijas veicināšanai visās Zilās ekonomikas jomās, bioekonomikas un aprites ekonomikas pamatprincipu īstenošanai. Saistītā darbība būtu ar tiešu pozitīvu ietekmi uz kultūras mantojuma saglabāšanu, resursu izmantošanu, klimata pārmaiņām, ainavu aizsardzību. Vienlaikus tieša pozitīva un īslaicīga tieša negatīva ietekme uz bioloģisko daudzveidību, ainavām un ūdeņu kvalitāti iespējama, uzlabojot vides pakalpojumus un tajā pašā laikā veicinot to izmantošanu uzņēmējdarbībā. Vietējo rīcības grupu administrēšanas pasākumi – atbalsts VRG darbības nodrošināšanai, teritorijas aktivizēšanai, publicitātes pasākumiem. Saistītajai darbībai sagaidāma netieša pozitīva ietekme uz klimatneitralitāti un klimatnoturību, bioloģisko daudzveidību, virszemes ūdeņu kvalitāti, resursu izmantošanu, ainavu aizsardzību, kultūras mantojuma saglabāšanu un aizsardzību. <i>Vērtējums: tieša, pozitīva, vidēja termiņa, ilgtermiņa ietekme uz kultūras mantojuma saglabāšanu, resursu izmantošanu, klimata pārmaiņām, ainavu aizsardzību, bioloģisko daudzveidību, ūdeņu kvalitāti.</i>
	<i>Īslaicīga tieša negatīva ietekme uz bioloģisko daudzveidību, ainavu aizsardzību, ūdeņu kvalitāti, palielinot to izmantošanas slodzi.</i>

Rīcības programmas ieviešanai, to vērtējot atbilstoši tās detalizācijas pakāpei, kopumā būs pozitīva ietekme uz SIVN identificētajiem vides aspektiem (4.nodaļa). Konkrēto mērķu saistīto darbību ieviešana sekmēs starptautisko un nacionālo vides aizsardzības mērķu sasniegšanu (3. nodaļa). Taču, ņemot vērā Rīcības programmas detalizācijas pakāpi, tās ietekmi kvantitatīvi nav iespējams novērtēt. Tādēļ tās ieviešanas laikā ir svarīgi turpināt izvērtēt projektu un pasākumu ietekmes uz vidi projektu ieviešanas stadijā.

6.2. Ietekmju mijiedarbības, kumulatīvās ietekmes

Rīcības programmas ieviešanai ir sagaidāmas vairākas ietekmju mijiedarbības:

- Rīcības programmas ietekmju savstarpējās mijiedarbības,
- Rīcības programmas ietekmju mijiedarbība ar iepriekšējā plānošanas periodā 2014. – 2020.gadam īstenoto darbību ietekmēm.

Ietekmju mijiedarbības un kumulatīvās ietekmes izpaudīsies šajā SIVN identificētajos būtiskajos ietekmes uz vidi aspektos (4. nodaļa).

RP 2021-2027 ietekmju savstarpējās mijiedarbības ir sagaidāmas, summējoties un savstarpēji mijiedarbojoties dažādu atbalstāmo darbību projektu ietekmēm. Atkarībā no atbalstāmo darbību satura sagaidāmās ietekmes, tām mijiedarbojoties, var izpausties kā summāras ietekmes, kā arī savstarpēji viena otru mazinošas ietekmes un uzkrājoties radīt arī kumulatīvās ietekmes. Vienlaikus jāuzsver, ka, ņemot vērā Rīcības programmas vispārīgo raksturu un to, ka konkrētajiem mērķiem, kuriem ir identificējama ietekme uz vidi, šobrīd nav noteikti kvantitatīvi rezultātīvie rādītāji, tad SIVN procesā kvantitatīvi nav iespējams novērtēt, cik lielā mērā Rīcības programma nodrošinās vides aizsardzības mērķu sasniegšanu.

RP 2021-2027 ietekmju mijiedarbība ar iepriekšējā plānošanas periodā 2014. – 2020.gadam īstenoto darbību ietekmēm. Tā ir sagaidāma, ieviešot jaunus projektus "Rīcības programmas Zivsaimniecības attīstībai 2014.-2020. gadam" (2014. – 2020.g.) īstenoto projektu darbības vietās vai to tiešā tuvumā, kā arī vienas jomas ietvaros attīstot jaunus projektus, kas jaunajā plānošanas periodā dos papildus ieguldījumus virzībā uz vides aizsardzības mērķu sasniegšanu. Piemēram, turpinot zivju resursu atjaunošanu, zvejas apstākļu uzlabošanu, inovāciju ieviešanu, vides pakalpojumu nodrošināšanu akvakultūrā, VRG darbību un citus. Konkrētas mijiedarbības ir vērtējamas Rīcības programmas ieviešanas stadijā.

6.3. Pārrobežu ietekme

Darbības programmas īstenošanas būs saistīta ar iespējamu pārrobežu ietekmi, jo attiecas uz atbalsta darbībām visā Latvijas teritorijā un to ieviešot, robežjoslās ar kaimiņu valstīm ir iespējama pārrobežu ietekme.

Vides pārskatā ir secināts, ka Rīcības programmas vispārējais raksturs neļauj kvantitatīvi novērtēt visas iespējamās būtiskās ietekmes uz vidi, jo faktiskās ietekmes vidē veidosies realizējot konkrētus projektus, kuri tiks plānoti un projektēti daudz detalizētāk. Šis secinājums ir attiecināms arī uz pārrobežu ietekmes uz vidi vērtējumu.

Īstenojot RP 2021-2027, sagaidāmā ietekme būs saistīta ar ietekmi uz vides kvalitāti (SEG emisiju samazināšana, ūdeņu kvalitātes uzlabošana), kā arī bioloģisko daudzveidību un resursu izmantošanu. Ievērojot to, ka Rīcības programma ir plānota saskaņā ar Nacionālā attīstības plāna 2021. – 2027.g., valsts nozaru politikas dokumentu un tajos noteikto vides aizsardzības mērķu ieviešanu, tad kopumā var uzskatīt, ka iespējamās ietekmes, t.sk. pārrobežu ietekmes būs ar pozitīvu tendenci.

Virszemes ūdeņu kvalitātē Latvija ir piesārņojumu saņemošā valsts, jo ģeogrāfiski atrodas Daugavas, Lielupes un Ventas upju baseinu lejtecē. Tādēļ faktiski ietekme galvenokārt ir sagaidāma attiecībā uz SEG emisijām, kurām Rīcības programmā tiek plānota rādītāju uzlabošana. Tādēļ arī iespējamās pārrobežu ietekmes ir vērtējamas pozitīvi.

Rīcības programmas ieviešanas laikā, lokālas ietekmes var veidoties, attīstoties uzņēmējdarbībai tiešā kaimiņvalstu tuvumā un tādējādi radīt pārrobežu ietekmi. Uzsākot jaunus attīstības projektus, ja tiem tiek konstatēta būtiska pārrobežu ietekme, atbilstoši kārtībai, kāda ir noteikta Latvijas normatīvajos aktos un nosacījumiem starpvalstu līgumos par pārrobežu sadarbību, ir jāveic kaimiņvalstu informēšana.

6.4. Alternatīvas, to vērtējums

RP 2021-2027 publiskās apspriešanas redakcija ir sagatavota kā viena alternatīva. Rīcības programma iekļauj Latvijas intereses konkurētspējīgas zivsaimniecības nozares un ilgtspējīgu ūdens dzīvo resursu veselīgas un drošas pārtikas un kvalitatīvas un ilgtspējīgas dzīves vides nodrošināšanai. Rīcības programmas investīciju stratēģija balstās uz veikto nozares stipro un vājo pušu un iespēju un draudu analīzi, kā arī ņemot vērā Kopējās zivsaimniecības politikas, Eiropas izaugsmes stratēģijas *Zaļais kurss* noteiktos izaicinājumus un politikas risinājumus, jo īpaši tās aptvertās rīcībpolitikas jomu *No lauka līdz galdam* un *Bioloģiskā daudzveidība* mērķus, kā arī nacionāla līmeņa plānošanas dokumenta – Nacionālais attīstības plāns noteiktos risināmos uzdevumus. Kopumā tas nosaka Rīcības programmas investīcijas kā vienīgās iespējamās un nepieļauj jaunu alternatīvu noteikšanu.

7. IESPĒJAMIE KOMPENSĒŠANAS PASĀKUMI

Latvijas normatīvajos aktos ir noteikta kompensēšanas pasākumu nepieciešamība, gadījumos, ja paredzētā darbība būtiski negatīvi ietekmē *NATURA2000* teritorijas. Saskaņā ar Latvijas Republikas likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43.pantu „paredzēto darbību atļauj veikt vai plānošanas dokumentu īstenot, ja tas negatīvi neietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (*NATURA2000*) ekoloģiskās funkcijas, integritāti un nav pretrunā ar tās izveidošanas un aizsardzības mērķiem. Ja paredzētā darbība vai plānošanas dokumenta īstenošana negatīvi ietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*NATURA 2000*), darbību atļauj veikt vai dokumentu īstenot tikai tādos gadījumos, kad tas ir vienīgais risinājums nozīmīgu sabiedrības sociālo vai ekonomisko interešu apmierināšanai un tajā ir ietverti kompensējoši pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*NATURA 2000*) tīklam”.

Nemot vērā to, ka Rīcības programma ir izstrādāta, ievērojot starptautiskos un nacionālos vides mērķus, vides aizsardzības normatīvos aktus, šajā novērtējumā nav identificētas Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (*NATURA 2000*), kuras Rīcības programmas ieviešana ietekmēs negatīvi un tādēļ būtu jānosaka specifiski dabai nodarīto kaitējumu kompensēšanas pasākumi.

Ja Rīcības programmas ieviešanas gaitā, piemēram, konkrētu uzņēmējdarbības projektu attīstības gadījumā, kļūst iespējams, ka tie var ietekmēt *NATURA 2000* teritorijas, atbilstoši normatīvo aktu prasībām ir jāveic ietekmes uz vidi sākotnējais izvērtējums. Ja tajā tiek konstatēta būtiskas ietekmes iespējamība, - ietekmes uz *NATURA 2000* teritoriju novērtējums. Gadījumā, ja atbilstoši Latvijas normatīvo aktu prasībām kādam projektam tiek piemērota ietekmes uz *NATURA 2000* teritoriju novērtējuma procedūra, tās laikā tiks izvērtēts plānotās darbības ietekmes būtiskums, nepieciešamība noteikt un ieviest kompensēšanas pasākumus.

8. RISINĀJUMI NEGATĪVO IETEKMJU NOVĒRŠANAI UN SAMAZINĀŠANAI

Jau vairākkārt Vides pārskatā ir uzsvērts, ka RP 2021-2027 ietekmi kvantitatīvi nav iespējams novērtēt. Tādēļ Rīcības programmas investīciju projektu ieviešanas laikā jāturpina izvērtēt projektu un pasākumu ietekmes uz vidi, plānot rīcības negatīvās ietekmes novēršanai vai mazināšanai.

Risinājumi negatīvo ietekmju novēršanai un samazināšanai ir iedalāmi divās grupās, ko nosaka Rīcības programmas īstenošanas stadijas:

1) Plānošanas stadijā

Risinājumi īstenojami, izstrādājot un pieņemot Ministru kabineta noteikumus Rīcības programmas konkrēto mērķu īstenošanai. Projektu vērtēšanas nosacījumos ieteicams ietvert kritērijus, kas ir vērsti uz projektu sagaidāmās ietekmes uz vidi mazināšanu vai novēršanu: plānotie risinājumi SEG emisiju mazināšanai, virszemes ūdeņu kvalitātes, resursu aprites ekonomikas ieviešanai, kultūras mantojuma aizsardzībai, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai utml.

2) Ieviešanas stadijā veicot normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā noteiktos projektu ietekmes uz vidi novērtējuma pasākumus, ja tie ir nepieciešami.

9. VIDES MONITORINGS UN PASĀKUMI RĪCĪBAS PROGRAMMAS ĪSTENOŠANAS MONITORINGA NODROŠINĀŠANAI

Plānošanas dokumentu īstenošanas monitoringa nepieciešamību nosaka Latvijas normatīvo aktu prasības²⁹, ar kuriem ir ieviestas Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 27. jūnija Direktīvas 2001/42/EK „Par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu” prasības. Vides monitoringa mērķis ir iespējami agrā plānošanas dokumenta ieviešanas stadijā iegūt informāciju par Rīcības programmas ieviešanas radītajām vides izmaiņām un, ja nepieciešams, operatīvi reaģēt un savlaicīgi novērst iespējamās negatīvas sekas.

Likums „Par vides aizsardzību” definē, ka vides monitorings ir sistemātiski vides stāvokļa un piesārņojuma emisiju vai populāciju un sugu novērojumi, mērījumi un aprēķini, kas nepieciešami vides stāvokļa vērtējumam, vides politikas izstrādāšanai un vides un dabas aizsardzības pasākumu plānošanai, kā arī to efektivitātes kontrolei. Vides nacionālā monitoringa kontrole paredz novērojumus, lai konstatētu gaisa un ūdens kvalitātes izmaiņas, dabas resursu izmaiņu tendences, kā arī saglabātu mūsu teritorijai raksturīgās ainavas, augu un dzīvnieku sugas, un to veido 5 daļas: gaisa un klimata pārmaiņu monitoringa daļa, ūdeņu monitoringa daļa, bioloģiskās daudzveidības monitoringa daļa, sauszemes vides un tās komponentu monitoringa daļa un ģeoloģisko procesu monitoringa daļa. Rīcības programmas monitoringa pasākumi vides kvalitātei veicami saskaņā ar valsts monitoringa pasākumiem.

Darbības programmas īstenošanas monitoringam ir izmantojama valsts vides monitoringa informācija, novērtējumi par vides stāvokli valstī (LVĢMC), kā arī valsts statistikas dati (CSP, Eurostat), informācija par ES fondu līdzekļu ieviešanas efektivitāti un rezultātiem vides aizsardzības jomā (VARAM), dažādu pētījumu rezultāti un citu pieejamo informāciju (LVĢMC, VARAM, BIOR, DAP).

²⁹ Latvijā Direktīvas prasības ir iekļautas Latvija Republikas likumā “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (1998.) un MK noteikumi Nr.157. „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” (2004.)